

OTSUS

Vaidlustusaja number	28-26/305127
Otsuse kuupäev	17.03.2026
Vaidlustuskomisjoni liige	Angelika Timusk
Vaidlustus	P. DUSSMANN EESTI Osaühingu vaidlustus Tartu Linnavalitsuse riigihankes „Tartu linna koolidele tootlustusteenuse ostmine“ (viitenumber 305127) riigihanke alusdokumentidele osades 1-4
Menetlusosalised	Vaidlustaja, P. DUSSMANN EESTI Osaühing, esindaja vandeadvokaat Ott Saame Hankija, Tartu Linnavalitsus, esindajad Jüri Mölder, vandeadvokaat Erki Fels ja advokaat Gregor Saluveer
Vaidlustuse läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. RHS¹ § 197 lg 1 p 4 alusel
Rahuldada vaidlustus osaliselt ja kohustada Tartu Linnavalitsust kõikides riigihanke osades viima vastavusse õigusaktidega:
 - HD p 6.7;
 - Hankelepingu projekti p-id 5.1.10, 5.1.32.**Muus osas jätta vaidlustus rahuldamata.**
2. RHS § 197 lg 1 p 3
Lõpetada vaidlustusmenetlus kõikides riigihanke osades Hankelepingu projekti p 8.5 osas vaidlustuse põhjendatuks tunnistamisega hankija poolt.
3. RHS § 198 lg-de 1 ja 2 alusel
 - mõista Tartu Linnavalitsuselt välja P. DUSSMANN EESTI Osaühingu lepingulise esindaja kulud 556,20 eurot (käibemaksuta) ning riigilõiv summas 307,20 eurot proportsionaalselt vaidlustuse rahuldamisega;
 - mõista P. DUSSMANN EESTI Osaühingult Tartu Linnavalitsuse kasuks välja tema lepingulise esindaja kulud 2120,36 eurot (käibemaksuta) proportsionaalselt vaidlustuse rahuldamata jätmisega.

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

¹ Riigihangete seadus

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 30.01.2025 alustas Tartu Linnavalitsus (edaspidi ka Hankija) riigihangete registris (edaspidi RHR) sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlusega riigihanget „Tartu linna koolidele toitlustusteenuse ostmise“ (viitenumber 305127) (edaspidi Riigihange) ja tegi kättesaadavaks riigihanke alusdokumendid (edaspidi RHAD), sh *Hankedokument* (edaspidi HD), *Lisa 3 Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi lepingu projekt UUS*, *Lisa 4 Tartu Descartes'i Kooli lepingu projekt*, *Lisa 5 Tartu Mart Reiniku Kooli lepingu projekt*, *Lisa 6 Tartu Tamme Kooli lepingu projekt*, *Lisa 7 Ilmatsalu Põhikooli lepingu projekt* (edaspidi Hankelepingu projekt) ja *Vastavustingimused*.

Riigihange on jagatud neljaks osaks:

- Osa 1 - Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium;
- Osa 2 - Tartu Descartes'i Kool;
- Osa 3 - Tartu Mart Reiniku Kool;
- Osa 4 - Tartu Tamme Kool ja Ilmatsalu Põhikool.

2. 16.02.2026 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) P. DUSSMANN EESTI Osaühingu (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus, milles taotletakse RHAD-i muutmist kõikides Riigihanke osades järgmiselt:

- HD p-id 6.7, 7.2, 7.3, 8.1.1 ja 12.1;
- Vastavustingimused kõigi osade alajaotus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“;
- Hankelepingu projekt p-id 4.1, 4.2, 4.3, 5.1.1, 5.1.7, 5.1.8, 5.1.10, 5.1.18, 5.1.32, 5.1.37, 8.5, 10.3, 10.4.1, 10.4.3, 10.4.5.

3. Vaidlustuskomisjon teatas 23.02.2026 kirjaga nr 12.2-10/28 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 27.02.2026 ja neile vastamiseks 04.03.2026. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitas täiendavad seisukohad ja menetluskulude nimekirja Vaidlustaja. Teiseks tähtpäevaks esitas täiendavad seisukohad ja menetluskulude nimekirja Hankija.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

4. Vaidlustaja **P. DUSSMANN EESTI Osaühing** põhjendab vaidlustust järgmiselt.

4.1. HD p 6.7 – pakkumuse esitamine üksnes kahes osas

Hankija piirab konkurentsi (RHS § 3 p 3), lubades teha ühel pakkujal pakkumuse üksnes kahele hankeosale. Vaidlustaja arvates on piisav piirata ühe ja sama pakkujaga sõlmitavate lepingute arvu selliselt, et hankelepingud sõlmitakse ühe pakkujaga maksimaalselt kahes Riigihanke osas. Hankijal tuleb mõelda välja vaid mehhanism, kuidas käituda juhul, kui pakkuja osutub edukaks rohkem kui kahes hanke osas.

4.2. HD p-id 7.2 ja 7.3

Hankija ei lükka tagasi kuni kümne (10) puudusega pakkumust ning annab vastavale pakkujale ühe võimaluse puuduste parandamiseks. Lisaks peab Hankija sellisel juhul vastava pakkujaga läbirääkimisi HD p-i 12 kohaselt. HD p-i 7.3. kohaselt on Hankijal õigus pakkumus ilma läbirääkimisi pidamata tagasi lükata juhul, kui pakkumus sisaldab 11 või enam puudust.

Sätted on vastuolus RHS § 114 lg-ga 2, millisel juhul lükkab hankija pakkumuse tagasi, kui see ei vasta riigihanke alusdokumentides esitatud tingimustele. Säte ei ole dispositiivne ega luba Hankijal võimaldada pakkujal parandada nn sisulisi puudusi.

4.3. HD p 8.1.1 – degusteerimine ja hindamine

Hindamine

4.3.1. Toidu maitse ja lõhna hindamine

Puuduvad sätted selle kohta, kuidas ja mida täpselt toidu maitse ja lõhna osas hinnatakse, sh kuidas peab olema valmistatud hinnatav toit selleks, et saada maitse ja lõhna eest maksimum punktid. Samuti puuduvad sätted selle kohta, mille eest ja missuguste reeglite alusel, sh mitu korda on komisjoniliikmetel õigus alandada punkte toidu maitse ja lõhna eest.

4.3.2. Toidu tekstuuri hindamine

Puuduvad sätted selle kohta, kuidas ja mida täpselt toidu tekstuuri osas hinnatakse, sh kuidas peab olema valmistatud hinnatav toit selleks, et saada tekstuuri eest maksimum punktid. Samuti puuduvad sätted selle kohta, mille eest ja missuguste reeglite alusel, sh mitu korda on komisjoni liikmetel õigus alandada punkte toidu tekstuuri eest.

4.3.3. Toidu menüüle vastavuse hindamine

Puudub säte selle kohta, missugune menüü saab maksimumpunktid ning mille eest ja missuguste reeglite alusel, sh mitu korda on komisjoni liikmetel õigus alandada punkte toidu menüüle mittevastavuse eest.

4.3.4. Toidu välimuse hindamine

Puuduvad sätted selle kohta, kuidas ja mida täpselt toidu välimuse osas hinnatakse, sh kuidas peab olema valmistatud hinnatav toit selleks, et saada välimuse eest maksimum punktid. Samuti puuduvad sätted selle kohta, mille eest ja missuguste reeglite alusel, sh mitu korda on komisjoni liikmetel õigus alandada punkte toidu välimuse eest.

4.3.5. RHAD-is puudub komisjoni liikmete kohustust oma hinnangut või punktide alandamist põhjendada. Sellisel moel pakkuja soorituse hindamine on ebaselge, läbipaistmatu ning kontrollimatu (vastuolu RHS § 3 p-iga 1).

Mitme toidukorra degusteerimine

4.3.6. Hankijal on õigus valida pakkuja pakkumusest degusteerimiseks mitu toidukorda ning neid mitmel korral degusteerida. Puuduvad sätted selle kohta, millistel juhtudel ja tingimustel korduv degusteerimine aset peaks leidma ning kuidas on sellisel juhul tagatud pakkujate võrdne kohtlemine. Samuti puuduvad sätted selle kohta, kuidas korduva degusteerimise korral punkte arvestatakse.

4.3.7. Degusteeritav toit

Hankija valib degusteeritava toidukorra pakkuja esitatud pakkumusest. Seetõttu valmistavad pakkujad Hankijale degusteerimiseks erinevad toidud ja tagatud ei ole pakkujate võrdne kohtlemine. Sensorse analüüsi läbiviimisel on soovitatav järgida rahvusvaheliselt tunnustatud

standardeid, mida Riigihankes pole tehtud (nt EVS-ISO 6658:1998, EVS-EN ISO 8589:2010, EVS-EN ISO 10399:2018, EVSEN 8586:2014).

4.3.8. Degusteerimise ja hindamise korraldus, sh asukoht

Pakkuja on kohustatud pakkuma Hankija poolt pakkuja pakkumusest valitud toidukorra degusteerimiseks pakkuja poolt valitud koolis. Sealjuures on pakkuja isik komisjoni liikmetele degusteerimise ja toidu hindamise hetkel eelnevalt teada. Pakkujate valmistatud toidu hindamine toimub erineval ajal ja erinevates asukohtades. Degusteerimine ja hindamine tuleks korraldada selliselt, et toidu valmistaja isik poleks hindajatele teada ning toidu hindamine peaks toimuma samades ruumilistes tingimustes.

4.3.9. Toitu hindav komisjon

RHAD-is puuduvad sätted selle kohta, kuidas kõnealune komisjon moodustatakse, missugused on nõuded komisjoni liikmetele ja kui palju liikmeid komisjoni kuulub. Samuti puuduvad sätted selle kohta, et kõigi pakkujate toidu degusteerimisel ja hindamisel peavad osalema samad komisjoni liikmed.

Selline pakkujate toidu hindamise korraldus, mille puhul puudub hindajatel igasugune toidu sensoorse analüüsi alane haridus ja kogemus, mille liikmete arv on statistiliselt olulise tulemuse saavutamiseks liiga väike ning mille puhul pole tagatud, et kõigi pakkujate toite hindab üks ja seesama komisjoniliikmete koosseis, ei ole kooskõlas RHS § 3 p-ides 1 ja 2 sätestatud põhimõtetega.

4.4. HD p 12.1 - läbibrääkimised

HD säte võimaldab pärast pakkumuste esitamist muuta lisaks pakkumusele ka hankelepingu tingimusi. Selline hankemenetluse ja läbibrääkimiste korraldus ei taga pakkujate võrdset kohtlemist ega menetluse läbipaistvust ja kontrollitavust.

4.5. Vastavustingimused kõigi Riigihanke osade alajaotus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“

4.5.1. Koos pakkumusega tuleb esitada kahe nädala menüü (edaspidi näidismenüü), mis peab vastama HD p-idele 6.5 ja 6.6. Sisuliselt on tegemist pakkuja kvalifitseerimise tingimusega – näidise esitamisega. Hindamise kriteeriumina ei või sätestada kvalifitseerimise tingimusi. RHS § 101 lg 1 ei näe ette võimalust nõuda hankelepingu puhul, mille esemeks on teenuse osutamine, teenuse näidise esitamist, mistõttu on vastavustingimusena näidismenüü esitamise nõue vastuolus RHS § 101 lg 1.

4.5.2. Näidismenüü esitamise nõue pakkumuse vastavustingimusena on ka ebaproportsionaalne. Sellega kaasneb arvestatav risk, et iga väiksemgi sisuline eksimus viib pakkumuse tagasilükkamiseni. Piisav oleks Hankijal nõuda näidismenüü esitamist üksnes pakkumuse majandusliku soodsuse hindamiseks.

4.5. Hankelepingu projekti tingimused (kõikides Riigihanke osades)

4.5.1. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumus: *Kasutaja lähtub koolilõuna pakkumisel Tartu Linnavalitsuse kehtestatud koolilõuna maksumustest.*

Ebaselgeks jääb, mida selline säte pakkujale tähendab. Riigihankega soetatava teenuse hinda pole Hankelepingu projektis sätestatud. Hankelepingu sõnastus, kus puudub selgelt kokkulepitud teenuse hind ning Hankija kohustus seda hinda teenusepakkujale tasuda, ei ole asjakohane ega põhjendatud (vastuolu RHS § 3 p-idega 1 ja 2).

4.5.2. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumuse muutmine: *Hankijal on õigus muuta koolilõuna maksumust. XL-portsjoni maksumust on õigus muuta hoolekogul. [---] Negatiivse*

indeksi korral jätab Tartu Linnavalitsus endale eraldi otsusõiguse koolilõuna maksumuse korrigeerimise või mitte korrigeerimise osas.

Kui koolilõuna maksumuse (ja XL-portsjoni maksumuse) puhul on sisuliselt tegemist teenuse hinnaga, siis on hankelepingu sätted, mis annavad teenuse tellijale ühepoolset õigust teenuse hinda muuta, sh alandada, vastuolus RHS § 3 p-is 2 sätestatud asjakohasuse ja põhjendatuse põhimõtetega. Lisaks on tegemist ebamõistlikult kahjustavate tüüptingimusega VÕS § 42 lg 3 p-ide 14 ja 15 tähenduses (koosmõjus VÕS § 44). XL-portsjoni puhul esineb lisaks veel vastuolu Hankelepingu projekti p-iga 5.1.23, mille kohaselt on pakkuja kohustatud pakkuma XL portsjoneid üksnes kokkuleppel Hankijaga.

4.5.3. Hankelepingu projekt p 4.1 – hommikupudru hind: *Hommikupuder kokkuleppelise hinna alusel (käesoleval hetkel 1,10 eurot, mis sisaldab õigusaktidega kehtestatud käibemaksu).*

Ebaselge on, mida Hankija selle lausega silmas peab või öelda soovib. Hankelepingu projekti p 5.1.1 sisaldab ka järgnevat lauset: *Kasutaja peab olema Kasutusse andja soovil valmis pakkuma hommikuputru.* Sätted jätavad ebaselgeks, kas Kasutajal on õigus hommikupudru pakkumisest keelduda, kui ei saavuta Hankijaga kokkulepet hommikupudru hinna osas.

4.5.4. Hankelepingu projekt p 4.1 – indekseerimine: *koolilõuna maksumuse kujundamisel kasutatakse indekseerimismudelit, mille tulemusena tõuseb koolilõuna hind vastavalt THI toidukaupade ning mittealkohoolsete jookide komponendist ning alampalga muutustest igal aastal kindla indekseerimisvalemi põhjal: Koolilõuna maksumus = Kehtiv hind + Kehtiv hind * 50% * (toidu ja mittealkohoolsete jookide hinnatõus + alampalga tõus).*

Ebaselge on, missuguse ajaperioodi toidu ja mittealkohoolsete jookide hinnatõusu indekseerimise valemis kasutada tuleb (missuguse aasta või kuu hinnatõusu), missugusest allikast vastavad andmed saadakse, millise intervalliga teenuse hinna indekseerimine toimub (nt kord kuus või kord aastas) ja millisest ajahetkest arvates iga vastav hinnamuudatus jõustub (alates iga uue kalendriaasta esimesest päevast või mingist muust ajahetkest). Samuti on ebaselge, missuguse perioodi alampalga tõusu osundatus valemis kasutada tuleb.

4.5.5. Hankelepingu projekt p 4.2. – lapsevanema omaosaluse maksetingimus ning kogu summa: *Lapsevanem saab oma osaluse koolilõuna maksumusest kanda e-keskkonna ARNO vahendusel koolitoidu eest tasumiseks avatud ühisele kontole, mis kuulub Kasutusse andjale. Kasutusse andja kannab Kasutajale toitlustamiskuule järgneva kuu 20. kuupäevaks e-keskkonna ARNO alusel eelmise kuu koolilõuna eest kogu summa (sh lapsevanema osalus). Kui lapsevanem tasub koolilõuna eest Kasutajale, siis Kasutaja kannab andmed saadud summa õpilase koolitoidu kontole e-keskkonnas ARNO kahe tööpäeva jooksul alates raha saamisest.* Lapsevanema maksetingimusi reguleeriv säte on Hankelepingu projektis asjakohatu ja põhjendamatu.

Ebaselgeks jääb, mida peab Hankija silmas mõistega *kogu summa (sh lapsevanema osalus)*. Kui silmas on peetud teenuse hinda (mida pole Hankelepingu projektis kusagil selgelt sätestatud), siis tuleks see selgelt ka kirja panna. Samuti jääb ebaselgeks, miks peaks lapsevanem tasuma koolilõuna eest pakkujale (Kasutajale).

Hankelepingu projekt ei näe ette mingit sanktsiooni puhuks, kui Hankija hilineb oma *kogu summa* maksekohustusega, kuigi toitlustaja poolse ruumide rendimaksega hilineb puhuks on ette nähtud viivis määras 0,15% päevas (Hankelepingu projekti p 3.4). Võrdse kohtlemise tagamiseks tuleks sätestada vastav ja samaväärne sanktsioon ka Hankija makseviivituse puhuks.

4.5.6. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilase puudumisest teavitamine: *lapsevanem tellib*

õpilasele koolitoidu e-keskkonnas ARNO. Tellitud toidukord loetakse väljastatuks, kui lapsevanem ei ole teavitanud õpilase puudumisest.

Ebaselgeks jääb, millal, kellele ja kuidas peab lapsevanem olema teavitanud õpilase puudumisest.

4.5.7. Hankelepingu projekt p 4.3. – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine: *Kui õpilasele väljastatakse toit letis ja õpilane ei ole 5 päeva järjest toidu väljavõtmist registreerinud, on lubatud arvestada lapsevanema omaosaluseks 100% koolilõuna maksumusest kuni toidukorra väljavõtmise registreerimiseni, puudumisest teavitamiseni või koolitoidust loobumiseni.*

Selgusetuks jääb, mida tähendab *toidu väljavõtmise registreerimata jätmine* või kuidas puudutab osundatud lause pakkuja või Hankija õigusi või kohustusi hankelepingu täitmisel või mida sellega Hankelepingu projekti kontekstis üldse öelda soovitakse.

4.5.8. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine: *Toidukorra väljastamist loendatakse õpilasele väljastatud kiibi alusel toidukorra registreerimise kaudu.*

Säte on vastuolus Hankelepingu projekti p-is 5.1.18 sätestatuga, mille kohaselt on pakkuja kohustatud *Juhul, kui õpilasel ei ole õpilaspiletit kaasas, pidama koolilõuna söömiste kohta arvestust vihiku abil. Hiljemalt sama päeva õhtuks tuleb õpilaspiletiga registreerimata söömisel kanda ARNO keskkonda.* Üks säte nõuab toidu väljastamisel toidukorra registreerimist *õpilasele väljastatud kiibi alusel*, kuid teine nõuab, et pakkuja peaks õpilaspileti puudumisel koolilõuna söömiste kohta arvestust vihiku abil ja registreerima õpilaspiletit söömisel ise ARNO keskkonnas. Lisaks on ebaselge, kas *õpilasele väljastatud kiip* on samane õpilaspiletile.

4.5.9. Hankelepingu projekt p 4.3 – koolilõuna toetus: *Kasutajale kantakse toitlustamiskuu järgneva kuu 20. kuupäevaks toitlustamiskuu e-keskkonnas ARNO kogutud andmete alusel koolilõuna toetus, kui see on õigusaktidega ette nähtud ja millest on maha arvatud eelmise toitlustamiskuu eest antud ettemaks.*

Ebaselge on, missugust õigusakti, millega on ette nähtud koolilõuna toetuse ülekandmine toitlustajale, Hankija silmas peab. Põhikooli ja gümnaasiumi seaduse (edaspidi PGS) § 42 lg 2 näeb ette nn koolilõuna toetuse riigieelarvest era- ja munitsipaalkooli pidajale, mitte toitlustajale.

4.5.10. Hankelepingu projekt p 5.1.8. – koolilõuna menüü kooskõlastamine: *toitlustaja on kohustatud saatma Kasutusse andjale kooskõlastamiseks vähemalt kahe nädalase koolilõuna menüü mitte hiljem, kui kaks nädalat enne menüü kehtivuse algust. Kasutusse andja poolt kinnitatud menüü koos tervisliku toitumise alase teabega paigaldatakse hiljemalt kolm tööpäeva enne menüü kehtivuse algust söögisaali seinale nähtavale kohale ja Kasutusse andja kodulehele.*

Ebaselgeks jääb, missugustel tingimustel Hankija poolne menüü kooskõlastamine toimub ja mis juhtub siis, kui Hankija toitlustaja esitatud menüüd mingil põhjusel ei kooskõlasta. Hanketingimustele vastava menüü koostamine peaks olema toitlustaja pädevuses ning Hankijale piisab võimalusest teha omapoolseid mittesiduvaid ettepanekuid menüü muutmiseks.

4.5.11. Hankelepingu projekt p 5.1.10. – koolipuhveti pidamine: *toitlustaja on kohustatud kasutama koolipäeva jooksul osa söögisaalist toitlustamiseks koolipuhvetina, mille vajaduse otsustab Kasutusse andja, kusjuures koolipuhvet peab olema avatud vajadusel kuni kella 16-ni*

ning võimaldama kokkuleppel Kasutusse andjaga söögisaali tasuta kasutada klassi- ja koolivälistel õpilasüritustel või kooliga seotud muudel üritustel eeldusel, et koolilõuna pakkumine ei ole häiritud.

Ebaselgeks jääb, kas toitlustajal on kohustus pidada söögisaalis koolipuhvetit või mitte, samuti mida tähendab lause osa *mille vajaduse otsustab Kasutusse andja*, kusjuures koolipuhvet peab olema avatud vajadusel kuni kella 16-ni.

4.5.12. Hankelepingu projekt p 5.1.32 – Ruumide, Seadmete ja Sisustuse hooldus enne Lepingu lõppemist: toitlustaja on kohustatud *teostama kõik Ruumide, Seadmete ja Sisustuse hooldused ja puhastused lisaks ühe kuu jooksul enne Lepingu lõppemist.*

Selle sätte täitmine ei ole suure tõenäosusega võimalik hankelepingu ennetähtaegse erakorralise lõpetamise puhul, mis võib olla tingitud ka Hankija poolsest rikkumisest. Arvestades, et kõnealuse sätte rikkumine on leppetrahviga sanktsioneeritud, on hankelepingu ennetähtaegse erakorralise lõpetamise puhul tegemist põhjendamatu ja ebaproportsionaalse sättega. Soovitame lisada eriregulatsiooni hankelepingu erakorralise ennetähtaegse lõpetamise puhuks.

4.5.13. Hankelepingu projekt p 5.1.37 – turvalisuse tagamine: toitlustaja on kohustatud tagama *Ruumides viibijate turvalisuse ning vajadusel rakendama meetmeid turvalisuse tagamiseks või tõstmiseks ning lõpetama viivitamatult tegevuse, mis võib turvalisust ohustada.*

Toitlustajad ei tegele reeglina turvateenuste osutamisega. Koolides turvalisuse tagamine on eelkõige koolipidaja ja kooli juhtkonna ülesanne.

4.5.14. Hankelepingu projekt p 8.5 – leppetrahvi nõude esitamise tähtaeg: *Kasutusse andjal on õigus esitada Kasutajale leppetrahvi nõue kahe kuu jooksul alates Kasutaja poolt Ruumide valduse üleandmise päevast Lepingu punktis 7.2. sätestatud juhul ja alates kohustuse rikkumise avastamise päevast Lepingu punktis 7.3. sätestatud juhul.*

Sättes sisalduvad viited on ilmselt valed, sest hankelepingu p-idel 7.2 ja 7.3 ei ole mingit sisulist puutumust ei leppetrahvi nõuete, valduse üleandmise ega kohustuse rikkumise avastamise päevaga.

4.5.15. Hankelepingu projekt p 10.3 – Hankija õigus hankelepingu erakorraliseks ülesütlemiseks kahekuulise etteteatamisega: Hankijal on õigus *hankeleping erakorraliselt üles öelda, teatades sellest Kasutajale ette vähemalt kaks kuud, kui (10.3.1.) Kasutaja rikub Lepingust tulenevat kohustust, sh ei paku mahe toorainet või ei paku seda kokkulepitud mahus; (10.3.2.) kooli õpilasomavalitsus, kooli töötajad või lapsevanemad, kooli hoolekogu esitavad korduvalt kirjalikke pretensioone koolilõuna kvaliteedi või maitseomaduste kohta; (10.3.3.) Ruumide omandiõigus läheb üle kolmandale isikule.*

Seega on Hankijal õigus iga väiksemagi toitlustaja poolse hankelepingu rikkumise korral leping ühepoolselt üles öelda. Hankelepingu ennetähtaegse ülesütlemise alused kahjustavad toitlustajat ebaproportsionaalselt ning on asjakohatud ja põhjendamata.

4.5.16. Hankelepingu projekt p-id 10.4.1, 10.4.3 ja 10.4.5 – Hankija õigus hankelepingu erakorraliseks ülesütlemiseks ilma etteteatamiseta: Kasutusse andja võib *Lepingu erakorraliselt üles öelda, järgimata Lepingu punktis 10.3 nimetatud tähtaega, juhul, kui (10.4.1) Kasutaja kasutab Ruume vastuolus Lepingus toodud otstarbega; (10.4.3) Kasutaja kohustuste rikkumise tõttu ei vasta Ruumid kooli köögruumidele või söögisaalile esitatavatele nõuetele; (10.4.5) Kasutaja ei täida koolilõuna pakkumise kohustust.*

Nendel alustel hankelepingu erakorraline etteteatamiseta lõpetamine Hankija poolt on ebaproportsionaalne ja põhjendamata. Sätted kahjustavad toitlustajat ebamõistlikult (vt

4.6. Vaidlustaja täiendas 27.02.2026 oma seisukohti järgnevalt.

4.6.1. Vaidlustaja taotleb menetlusse eksperdi kaasamist ja tahab tugineda hilisemalt eksperdi arvamusele (4.6.3-4.6.9, 4.6.11-4.6.13).

4.6.2. HD p 6.7 – pakkumuse esitamine üksnes kahes osas

Vaidlustaja ei nõustu Hankija seisukohtadega, et piirang laiendab konkurentsi. RHS § 27 lg 1 ei anna Hankijale õigust piirata pakkumuste esitamise võimalust suvaliselt või RHS §-is 3 sätestatud põhimõtteid rikkudes. Pakkumuste esitamise võimaluste piiramine annab vastupidise tulemuse, sest iga pakkuja peab tegema valiku vaid kahe Riigihanke osa kasuks, st igale Riigihanke osale esitatakse vähem pakkumusi. Hankija eksib väites, et võimalik ei ole leida kõiki pakkujaid võrdselt kohtlevat regulatsiooni, mis võimaldaks olukorras, kus Hankija ei piira pakkumuste esitamise võimalust, kuid soovib piirata sõlmitud lepingute arvu, leida mehhanismi või reeglistikku, mille alusel otsustatakse lepingu sõlmimine. Miski ei takista Hankijal sätestada, et rohkem kui kahes Riigihanke osas edukaks osutunud pakkujal on õigus ja kohustus valida, missugustes osades ta hankelepingud sõlmib. Samuti ei takista miski Hankijal sätestada, et rohkem kui kahes Riigihanke osas edukaks osutunud pakkuja ei saa loobuda hankelepingu sõlmimisest Riigihanke osas, milles ta on ainus pakkuja.

4.6.3. HD p-id 7.2 ja 7.3

Hankija väidab, et Vaidlustajal puudub nende punktide vaidlustamise õigus, sest need ei takista pakkujatel pakkumust esitada ja et HD p-id 7.2 ja 7.1 koosmõjus üksnes laiendavad Vaidlustaja õigusi, mitte ei piira neid. Pakkujatel on õigustatud ootus ja huvi, et riigihanke menetlus viiakse läbi seaduse alusel ja seaduse kohaselt. Kehtestades seadusega (RHS § 3 p-is 1 ja 2) vastuollu mineva hanketingimuse, rikub Hankija pakkujate õigust õiguspärasele menetlusele.

HD p 7.2 võimaldab Hankijal pidada läbirääkimisi nõuetele mittevastava pakkumuse esitamise korral. Ebaselgeks ja sisuliselt kontrollimatuks jääb, mille üle saab või soovib Hankija sellisel juhul üldse läbi rääkida. HD p 12, millele p 7.2. viitab, võimaldab läbirääkimisi väga laiaulatuslikult, sh hankelepingu tingimuste ja pakkumuste sisuliste vastuolude üle. Piirideta läbirääkimiste võimaldamine nõuetele mittevastava pakkumuse puhul on täiesti ebavajalik ning võimaldab pakkujate ebavõrdset kohtlemist.

Vaidlustaja möönab, et Hankijal on RHS 126 lg-st 7 tulenev õigus sätestada erinevusi pakkumuste vastavuse kontrollimise osas võrreldes RHS § 114 lg 1, mis ei tähenda, et puudustega pakkumuse esitamisel tuleb pidada vastava pakkujaga läbirääkimisi puuduste kõrvaldamiseks. Piisav on, kui pakkujale antakse ühekordne võimalus vastavate puuduste kõrvaldamiseks.

4.6.4. HD p 8.1.1 – degusteerimine ja hindamine

Vaidlustaja nõustub, et degusteerimise kui kvaliteedihindamise puhul ei ole võimalik kehtestada ammendavat loetelu kõigist võimalikest maitse- või kvaliteedierinevustest, kuid see ei tähenda, et Hankijal ei oleks üldse võimalik kirjeldada (subjektiivselt) hinnatavat toidu kvaliteedi standardit ja korraldada koolitoidu degusteerimist selliselt, et hoolimata degusteerimise paratamatust subjektiivsusest oleks siiski tagatud võimalikult objektiivne, võrreldav ning usaldusväärne hindamine.

4.6.5. Toidu maitse ja lõhna hindamine

Vaidlustaja ei nõustu, et toidu degusteerimise kui kvaliteedihindamise puhul ei ole võimalik täpsemalt sätestada, missuguste toidu maitse või lõhna kvaliteedi puuduste eest ja missugustel põhimõtetel tuleks hindamiskomisjonil punkte maha arvestada. Vaidlustaja nõustub, et just mitmeliikmelise komisjoni poolt läbiviidav hindamine võimaldab anda usaldusväärsema ja

võrreldavama hinnangu toidu maitsele ja lõhnale, kuid statistiliselt usaldusväärse ja võrreldava tulemuse saavutamiseks on vajalik valimi suurus vähemalt alates ca 100+ inimest.

RHAD võimaldab komisjoni liikmetel täiesti suvaliselt pakkuja toitu hinnates sisuliselt piiramatult maha arvestada punkte toidu maitse ja lõhna puuduste eest. Hankija küll selgitab, et *sama asjaolu eest ei ole lubatud korduvalt punkte vähendada*, kuid RHS § 46 lg 3 valguses peaks see selgitus sisalduma RHAD-is. Sama kehtib Hankija selgituse kohta, et igal hindajal lasub kohustus vähendada punkte vastavas kategoorias vähemalt 0,5 punkti võrra juhul, kui selles kategoorias tuvastatakse mingi puudus. Sama kehtib ka Hankija selgituste kohta, et iga punktivähendus peab olema otseselt seotud konkreetse põhjendusega ning et komisjoni liikmetel ei ole õigust vähendada punkte põhjendusi esitamata.

Vaidlustaja ei vaidle põhimõtteliselt vastu Hankija väitele, et degusteerimise kui hindamise meetodi kasutamine ei ole õigusvastane, kuid ei nõustu, et hindamise korralduslikud küsimused ja komisjoni koosseis ei saa pakkuja subjektiivseid õigusi mõjutada.

RHAD-is sätestatud nn subjektiivsuse riski maandamise meetmed ei ole piisavad. Degusteerimist läbiviiva komisjoni liikmete arv on ebaselge ja komisjoni liikmetel puudub valdavas enamuses toidu sensoorse analüüsi alane koolitus ja kogemus. Sellisel juhul kvalifitseeruvad hindajad pigem nn tavatarbijateks, mistõttu peaks usaldusväärse ja võrreldava hindamistulemuse saamiseks olema hindajate arv vähemalt 100 inimest.

Selgitused, mis kujutavad endast sisuliselt hanketingimuste täiendamist või muutmist, peaksid sisalduma hanketingimusena hankedokumentides (RHS § 46 lg 3), nt *Kõik punkti alandamised peavad olema sisulised ning põhjendatud. Punkte ei saa maha võtta lihtsalt kellegi subjektiivse arvamuse põhjal, et toit ei meeldinud. Erinevad komisjoniliikmed (sh ka õpilased) on erineva taustaga, kuid esindavad õpilaste huve so hindavad koolitoidu sobivust õpilastele. Toit peab olema õpilastele sobilikult valmistatud (lõhn, maitse, tekstuur, välimus), mistõttu tuleb hinnata konkreetselt neid kriteeriume*.

4.6.6. Toidu tekstuuri hindamine

Vaidlustaja ei nõustu Hankija väitega, et kuna eri toitade tekstuurilised omadused on oma olemuselt erinevad, siis ei ole võimalik ega otstarbekas kehtestada hanketingimustena ammendavat ja universaalset kirjeldust sellest, milline tekstuur igal konkreetsel juhul maksimumpunkte väärib. Ka ei nõustu Vaidlustaja Hankija väitega, et degusteerimise korralduse detailsus ei suurendaks hindamise objektiivsust. Kui hinnatava toidu kvaliteet on eelnevalt määratlemata ning samuti on määratlemata puudused, mille eest punkte alandatakse, siis ei hinnata tegelikkuses mitte toidu tegelikku kvaliteeti vaid midagi, millest on igal hindajal oma arusaam.

4.6.7. Hindamise läbipaistvust ja kontrollitavust ei taga üksnes degusteerimine mitmeliikmelise komisjoni poolt, mille koosseisus on erinevate elualade esindajad, kuid kellel puudub valdavas enamuses toidu sensoorse analüütika alane koolitus ja kogemus. Igal toidul on erinev tekstuur, mis väärib erinevat hinnangut, kuid võimalik on erinevate toitade kategoriseerimine üldiste kriteeriumite alusel ning kvaliteedikriteeriumide kehtestamine vastavatele kategooriatele.

Kvaliteedinõudeid on võimalik jätta kirjeldamata nn tarbijaküsitlust (nn tarbijate meeldivuse test) kasutades, kuid selline meetod eeldab usaldusväärse ja võrreldava tulemuse saavutamiseks hindajate arvu, mis oleks vähemalt 100 inimest.

4.6.8. Toidu menüüle vastavuse hindamine

Hankija vastuses sisalduvad menüü vastavuse hindamist puudutavad selgitused peaksid sisalduma RHAD-is. Jätakuvalt on ebaselge, kui mitu punkti ühe või teise menüü puuduse eest on igal hindajal õigus või kohustus vähendada.

4.6.9. Toidu välimuse hindamine

Vaidlusaja ei nõustu Hankija väitega, et hanketingimustes pole võimalik objektiivselt ette kirjeldada toidu välimusele esitatavaid kvaliteedinõudeid. Igal toidul on erinev välimus, kuid

see ei tähenda, et ei ole võimalik sätestada mingite üldiste kriteeriumite alusel kategoriseeritud toitude välimuse kvaliteedinõudeid. Ilma kvaliteedinõudeid koostamata on mõeldav nn tarbijaküsitluse vormis hindamine, hindajate arv vähemalt 100 inimest.

4.6.10. Mitme toidukorra degusteerimine

Hankija vastuses sisalduvad mitme toidukorra degusteerimise korraldust puudutavad täiendavad selgitused peaksid sisalduma RHAD-is.

Ebaselgeks jääb, kas igas Riigihanke osas korraldatakse igale pakkujale eraldi degusteerimine.

4.6.11. Degusteeritav toit

Erinevate toitude kvaliteedi hindamine ilma eelnevalt selgeid kvaliteedinõudeid ja punktide mahaarvamiseks õigustavaid/kohustavaid puudusi määratlemata toob endaga kaasa pakkujate ebavõrdse kohtlemise. Degusteerimise praegune korraldus selgitab välja hindajate keskmise subjektiivse arvamuse toidu meeldivuse osas, kuid selline nn tarbijaküsitluse meetod eeldab statistiliselt usaldusväärse ja võrreldava tulemuse saavutamiseks vähemalt sadat hindajat.

Praeguse hankekorralduse puhul tuleb Hankijal arvestada, et kui degusteeritakse erinevaid toite, siis on äärmiselt keeruline tagada nende toitude kvaliteedi hindamise võrreldavus ning seeläbi pakkujate võrdne kohtlemine.

Hankija vastuses degusteeritavate toitude valikut puudutavad selgitused peaksid sisalduma RHAD-is.

Selgitamiseks usaldusväärset ja võrreldavalt välja kogu menüü kvaliteeti või meeldivust, tuleks hinnata menüü kõigi päevade toite.

4.6.12. Degusteerimise ja hindamise korraldus, sh asukoht

Vaidlustaja ei nõustu Hankija seisukohtadega. Toidu sensoorse hindamise tulemust mõjutavad oluliselt hindajate eelarvamusel, sh toitlustaja isiku ning mingite toitude meeldivuse osas, ning ka hindamise kestel toimivad nn välised mõjurid (ruumide väljanägemine, valgus, helid, lõhnad jms).

4.6.13. Toitu hindav komisjon

Vaidlustaja nõustub, et Hankija hindamiskomisjonil peab olema vabadus oma tööd korraldada, kuid see ei saa olla piiritu. Hankekomisjoni liikmete arvu määratlemine ja koosseisu moodustamise põhimõtted ei ole käsitletavad hindamiskomisjoni poolse „oma töö korraldamisena, vaid hanke tingimustena. Hankekomisjoni liikmete toidu sensoorse analüüsi alane koolitus ja kogemus mõjutavad otseselt nõudeid degusteerimise korraldusele. Nn tarbija meeldivuse testi vahendusel kuuluma hindamiskomisjoni vähemalt 100 liiget.

Hankija selgitused hindamiskomisjoni moodustamise põhimõtete kohta peaksid sisalduma RHAD-is.

4.6.14. HD p 12.1. - läbirääkimised

Vaidlustaja peab eriti probleemseks Hankija seisukohta, et läbirääkimiste käigus võib Hankija anda pakkujatele võimaluse täpsustada ja vajadusel täiendada oma pakkumust üksnes juhul, kui esinevad HD p-is 7.2 sätestatud alused, st et pakkumusel on 1-10 mittevastavust. Pakkumuse mittevastavuse korral ei tohiks Hankija võrdse kohtlemise tagamiseks pidada mingeid läbirääkimisi selleks, et vastav pakkuja saaks oma pakkumust täiendada.

Mis puudutab Hankija soovi olla paindlik hankelepinguga toitlustaja kasutusse antavate ruumide inventari ja sisustuse osas, siis selleks ei ole vajalik läbirääkimiste pidamine ja võimalik on sätestada Hankelepingu projekt kohe selliselt, et edukale pakkujale üleantava inventari ja sisustuse lõplik loetelu fikseeritakse alles hankelepingu sõlmimisel.

4.6.15. Vastavustingimused kõigi Riigihanke osade alajaotus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“

Vaidlustaja ei nõustu Hankija seisukohaga, nagu ei oleks nn näidismenüü esitamise nõue

suunatud pakkujate võimekuse hindamisele. Hinnatakse pakutava toidu vastavust menüüle ehk pakkuja võimekust valmistada toitu vastavalt menüüle.

Vaidlustaja ei nõustu Hankija väitega, et hangitava teenuse sisuks ei ole (ka) menüü koostamine. Hankelepingute projektides sisaldub eraldi kohustusena kogu lepingu kestel jooksvalt vähemalt kahe nädalase koolilõuna menüü koostamise kohustus.

Hinnang küsimusele, kas iga väiksemagi sisulise puuduse korral kuulub pakkumus tagastamisele RHS § 114 lg 2 alusel sõltub HD p 7.2 lõplikust sõnastusest.

4.6.16. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumus

Hankija ei ole RHAD-is ega ka vastuses vaidlustusele selgelt välja öelnud, mis on Hankija poolt hangitava teenuse eest tasumisele kuuluv teenuse hind. Samuti ei ole Hankelepingu projektis sätestatud üheselt mõistetavat Hankija kohustust toitlustajale seda hinda tasuda.

Hankija vastusest saab järeldada, et teenuse hinnaks on parasjagu kehtiv koolilõuna maksumus, mis sisaldab ka lapsevanema osalust. Samuti saab samas punktis esitatud selgitusest järeldada, et Hankija näeb endal kohustust tasuda toitlustajale teenuse hind toitlustamiskuule järgneva kalendrikuu 20-ndaks kuupäevaks tervikuna, s.o sõltumata sellest, kas lapsevanem on selleks kuupäevaks oma osaluse Hankijale tasunud või mitte. Need selgitused peaksid sisalduma Hankelepingu projektis.

4.6.17. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumuse muutmine / indekseerimine

Vaidlustaja ei nõustu Hankija seisukohaga nagu tuleneks Hankija õigus hankelepingus kokkulepitavat koolilõuna maksumust (teenuse hinda) muuta kohaliku omavalitsuses korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 22 lg 1 p-ist 5 ja PGS § 42 lg-st 5.

KOKS § 22 lg 1 p 5 sätestab kohaliku omavalitsuse volikogu pädevuse toetuste andmise ja valla või linna eelarvest finantseeritavate teenuste osutamise korra kehtestamiseks. Hankelepinguga kokkulepitav teenuse hind ei ole toetuse andmine ja Hankijal ei ole seadusest tulenevat õigust sõlmitud hankelepingut ühepoolsest muuta.

PGS § 42 lg 5 käsitleb riigi poolt kohalikele omavalitsustele eraldatava „koolilõuna toetuse“ kasutamise tingimuste ja korra kehtestamist valla- või linnavolikogu poolt. Hankelepingu alusel toitlustajale tasutav teenuse hind ei ole osundatud „koolilõuna toetus“ ja Hankijal ei ole õigust sõlmitud hankelepingut ühepoolsest muuta.

Vaidlustaja ei nõustu Hankija väitega, et Hankelepingu projekti p 4.1 ei anna Hankijale õigust koolilõuna maksumust ja XL-portsjoni maksumust omal äranägemisel ühepoolsest ka alandada. Osundatud Hankelepingu projekti sättest ei tulene üheselt, et koolilõuna ja XL-portsjoni maksumuse muutmine toimub üksnes indekseerimise teel.

Vaidlustaja ei nõustu Hankija väitega, et hankelepinguga kokkulepitava (koolilõuna pakkumise) teenuse hinna kehtestamine ja selle (ühepoolne) muutmine (sh kord sõlmitud hankelepingu osas), on kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslik ülesanne. Siin on tegemist põhimõttelise vääritimõistmisega - ühestki seadusest ei tulene kohalikele omavalitsustele kohustust määrata kindlaks hangitava toitlustusteenuse hind.

Hankija täiendavad indekseerimist puudutava täiendavad selgitused peaksid sisalduma hankelepingus. Asjaolust, et Hankelepingu projekti p-i 4.1 kohaselt toimub koolilõuna maksumuse indekseerimine igal aastal ei võimalda loogilist järeldust, et indekseerimine toimub vaid kord aastas.

Jätkuvalt on mh ebaselge, kas toitlustajal on kohustus pakkuda XL-portsjoneid.

4.6.18. Hankelepingu projekt p 4.1 – hommikupudru hind

Kui hommikupudru hinna kehtestamise õigus on ühepoolsest Hankijal, siis on tegemist RHS § 3 p-is 2 sätestatud asjakohasuse ja põhjendatuse põhimõtete rikkumisega. Lisaks on tegemist ebamõistlikult kahjustava tüüptingimusega VÕS § 42 lg 3 p-ide 14 ja 15 tähenduses (koosmõjus VÕS § 44) – Hankijale antav teenuse hinna ühepoolse muutmise sisuliselt piiramatul õigus kahjustab toitlustajat ebamõistlikult.

4.6.19. Hankelepingu projekt p 4.2 – lapsevanema omaosaluse maksetingimus ning „kogu summa“

Lapsevanema omaosaluse maksetingimuste ja -korralduse reguleerimine Hankelepingu projektis on üleliigne ja ebavajalik – lapsevanem ei ole hankelepingu pooleks ning Hankija selgitustest ilmneb, et lapsevanema omaosaluse Hankijale sooritatavast maksest ei sõltu Hankija kohustus tasuda toitulustajale hangitud teenuse hind.

4.6.20. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilase puudumisest teavitamine

Toitulustaja õigused teenuse hinnale sõltuvad õpilase puudumise ja toidukorra väljastamise fikseerimisest, mistõttu peavad ka vastavad reeglid olema selged. Toitulustaja vaatest ei ole piisav, et Hankija osundab ebamääraselt ARNO e-keskkonna kasutamisele ning Hankija vastuses selles keskkonnas lapsevanemale kättesaadavale juhendile.

4.6.21. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine

Vaidlustaja ei leidnud Hankelepingu projektist sätet, mille kohaselt on Hankija kohustatud tasuma toitulustajale tellitud toidu eest ning toidukorra väljastamise registreerimine või mitteregistreerimine ei oma sealjuures tähtsust. Hankija selgitused peavad kajastuma Hankelepingu projektis.

Kui toidukorra väljastamine ei oma mingit mõju toitulustaja ja Hankija õigustele ja kohustustele, siis on lapsevanema omaosaluse arvestamise reeglid Hankelepingu projektis üleliigsed.

4.6.22. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine

Ebaselguse kõrvaldamiseks tuleb Hankijal ühtlustada kasutatavad mõisted ning kasutada soovitatavalt läbivalt vastavates kohtades mõistet „õpilaspilet“. Hankija vastuses sisalduvad selgitused peavad sisalduma Hankelepingu projektis.

4.6.23. Hankelepingu projekt p 4.3 – koolilõuna toetus

Hankija selgitustest nähtuvalt on koolilõuna toetust puudutavad Hankelepingu projekti sätted täiesti üleliigsed. Kui koolilõuna toetus puudutab üksnes Hankijale riigi poolt makstud toetuse kasutamise tingimusi, siis see, millistest vahenditest Hankija teenuse hinna tasumist rahastab, on Hankija nõu siseasi, mis ei puutu toitulustajasse.

4.6.24. Hankelepingu projekt p 5.1.8 – koolilõuna menüü koostamine

Hankija osundatud õigusaktidest ei tulene Hankija õigust või kohustust sätestada endale hankelepingutes toitulustaja koostatud menüüde koostamise õigust. Kui Hankija soovib ise määrata, missuguseid toite toitulustaja peab vastavates koolides valmistama, siis tuleks see RHAD-i kirja panna. Olukorras, kus RHAD-is puudub regulatsioon selle kohta, kuidas lahendada võimalik lepingupoolte konflikt menüü koostamisel, on tegemist ebamõistlikult kahjustava tüüptingimusega VÕS § 42 lg 3 p-ide 14 ja 15 tähenduses (koosmõjus VÕS §-iga 44).

Tagamaks Hankija põhjendatud huvi kontrollida menüü vastavust lepingule, tehnilisele kirjeldusele ning õigusaktides sätestatud nõuetele on täiesti piisav sätestada toitulustajale kohustus esitada Hankijale igakordselt uue menüü projekt vähemalt kaks nädalat enne selle kehtivuse algust ette.

4.6.25. Hankelepingu projekt p 5.1.10 – koolipuhveti pidamine

Hankijal ei ole keeruline iga kooli puhul selgelt sätestada, kas toitulustajal on vastavas koolis puhveti pidamise kohustus või mitte. Puhveti pidamise võimalus/kohustus mõjutab oluliselt toitulustaja kulusid ja tulusid ning pakkujatele on oluline ette teada, kas neil vastav võimalus ja kohustus vastavas koolis on või mitte.

4.6.26. Hankelepingu projekt p 5.1.37 – turvalisuse tagamine

Ohutuse ja turvalisuse tagamine on erinevad mõisted. Üks asi on kohustus osutada toitulustamise

teenust ohutult ja teine asi on tagada söögisaalis turvalisus ja kord. Viimane on kooli juhtkonna ja õpetajate ülesanne (PGS § 4 lg 2, § 7 lg 1, § 71 lg 1, § 44 lg-d 1-5 ja 7, § 58 lg 1). Toitlustajal puudub seadusest tulenev õigus rakendada koolis turvalisuse tagamiseks vastavaid tugi- ja mõjutusmeetmeid, samuti kehtivad turvateenuse osutamisele oma kindlat nõuded (turvategevuse seaduse § 9 ja § 11 lg 5).

4.6.28. Vaidlustaja jääb oma vaidlustuses esitatud väidete ja seisukohtade juurde ilma lisamärkusteta järgmistes punktides:

- Hankelepingu projekt p 5.1.32 – Ruumide, Seadmete ja Sisustuse hooldus enne Lepingu lõppemist;
- Hankelepingu projekt p 10.3 – Hankija õigus hankelepingu erakorraliseks ülesütlemiseks kahekuulise etteteatamisega;
- Hankelepingu projekt p-id 10.4.1, 10.4.3 ja 10.4.5 – Hankija õigus hankelepingu erakorraliseks ülesütlemiseks ilma etteteatamiseta.

5. Tartu Linnavalitsus vaidleb vaidlustusele vastu.

5.1. HD p 6.7 - pakkumuse esitamine üksnes kahes osas

Vaidlustaja ei ole põhjendanud, kuidas nõue tema õigusi rikub ja/või kuidas huve kahjustab. RHS § 27 lg 1 võimaldab hankijal otsustada, millistes osades võib pakkuja pakkumuse esitada. Riigihanke jagamine osadeks ning pakkumuste esitamise piiramine maksimaalselt kahele osale on kehtestatud eesmärgiga tagada teenuse osutamise hajutatus, vähendada riske ning soodustada mitme teenuseosutaja kaasamist. Tegemist on hankestrateegilise otsusega. Hankija hinnangul ei ole võimalik leida kõiki pakkujaid võrdselt kohtlevat regulatsiooni, mis võimaldaks olukorra, kus ei piirata pakkumuste arvu, kuid soovitakse piirata sõlmitud lepingute arvu.

5.2. HD p-id 7.2 ja 7.3

5.2.1. Juhindudes RHS § 126 lg-st 2 on Hankijal õigus otsustada, kuidas sotsiaal- ja erimenetluse kord kehtestada. HD p-i 7.1 kohaselt lükkab hankija pakkumuse tagasi, kui pakkumus ei vasta alusdokumentides esitatud tingimustele va p-is 7.2 märgitud juhul. HD p-i 7.1 ei ole vaidlustatud. Vaidlustajal puudub HD p-ide 7.2 ja 7.3 vaidlustamise õigus, kuna HD p-id 7.2 ja 7.1 koosmõjus laiendavad Vaidlustaja õigusi, mitte ei piira neid.

5.2.2. HD p 7.2 sätestab, et kuni 10 (kümme kaasarvatud) puudusega pakkumust ei lükata tagasi, vaid antakse üks võimalus puudus(ed) parandada (esitada kohandatud pakkumus). Sellisel juhul võib Hankija pidada pakkumuse üle läbirääkimisi HD p-i 12 kohaselt. Kui pakkuja esitab läbirääkimiste käigus kohandatud pakkumuse ja likvideerib mittevastavused, tunnistatakse pakkumus vastavaks. Kui pakkuja puudusi ei likvideeri või esitab läbirääkimiste käigus uue(te) puudus(te)ga kohandatud pakkumuse, lükatakse pakkumus tagasi.

5.2.3. HD p 7.2 on erinorm p-i 7.1 suhtes. Üle kümne (11 puudust ja rohkem) puuduse korral läbirääkimistesse ei minda. Kuna tegemist on sotsiaal- ja eriteenuse menetlusega, kohaldub RHS § 114 vaid ulatuses, milles HD ei sätesta teisiti. Riigihankes sätestab HD erisuse, mis soodustab pakkujaid, kui pakkumuses on kuni 10 puudust, mida saab läbirääkimiste käigus kõrvaldada. Sellega on pakkujate õigusi pigem laiendatud. 1-10 puudusega pakkumust ei lükata tagasi, vaid antakse võimalus läbirääkimistel puudused parandada (esitada kohandatud pakkumus). Laiem õiguste andmine ja mitte kohene pakkumuse tagasi lükkamine ei kahjusta Vaidlustaja huve.

5.2.4. Hankija praktikas on olnud vaid ühel korral olukord, kus ühe pakkuja pakkumuses ei esinenud ühtegi puudust.

5.3. HD p 8.1.1 - degusteerimine ja hindamine

5.3.1. Hindamise kriteeriumi alakriteeriumid (maitse/lõhn, tekstuur, vastavus menüüle, välimus) koos osakaaludega on sätestatud juhindudes RHS § 85 lg-st 9. Hankijal ei ole kohustust konkretiseerida, mida tähendavad toidu maitseomadused, tekstuur, lõhn ja välimus. Need mõisted on selged ja ühemõttelised. Pakkujad, kes toitlustusteenuse hangetel osalevad või hangetest huvituvad, on oma eriala spetsialistid ja eriteadmistega isikud ning saavad aru, mida komisjon hindab ja kui palju punkte selle eest saada võib.

5.3.2. EL hankedirektiivid (EKO C-6/15) ega RHS ei kohusta avaldama hindamise täpsemat meetodikat. RHAD-is on hindamise ese (toit/jook), ulatus (hinnatakse nelja kriteeriumi: maitse/lõhn, välimus, vastavus menüüle ja tekstuur), maksimaalne punktisumma ja arvutusloogika (punkte alandatakse poole või ühe punkti kaupa) üheselt määratletud ning kohaldub võrdselt kõigile pakkujatele. Hankija jaoks on oluline, et menetluse käigus oleks võimalik tuvastada pakkumuste majanduslik soodsus, sh kvaliteet. RHAD-is kehtestatud hindamise raamistik piisavalt selge, et komisjon saaks teha informeeritud otsuseid ning rakendada hindamisel mõistlikku kaalutlusruumi.

5.3.3. Toidu maitse ja lõhna hindamine

5.3.3.1. Vaidlustaja väitel puudub regulatsioon selle kohta, kuidas ja mida täpselt lõhna ja maitse osas hinnatakse, sh kuidas peab olema valmistatud toit selleks, et saada maitse ja lõhna osas maksimumpunktid. Samuti heidetakse ette, et RHAD-is ei leidu komisjoni liikmete kohustust oma hinnanguid või punktide alandamist põhjendada ega regulatsiooni, mitu korda on komisjoniliikmetel õigus alandada punkte toidu maitse ja lõhna eest.

Hankija ei nõustu Vaidlustajaga, et sätestatud regulatsioon on vastuolus RHS § 3 p-ga 1. Pakkumuste hindamine võib sisaldada subjektiivseid elemente. HD p-i 8.1.1 kohaselt hinnatakse koolis pakutavat koolilõunat degusteerimise kaudu, mh toidu maitset ja lõhna (maksimaalne punktide arv 10). Toidu degusteerimine on oma olemuselt kvaliteedihindamine, mille puhul ei ole võimalik kehtestada ammendavat loetelu kõikidest võimalikest maitse- või kvaliteedierinevustest. Seda, milline toidu „lõhn“ või „maitse“ väärrib maksimumpunkte, ei ole võimalik objektiivselt HD-s täpsemalt lahti kirjutada, sest tegemist on subjektiivse hindamise kriteeriumiga. Just mitme liikmelise komisjoni poolt läbiviidav degusteerimine võimaldab hinnata toidu tegelikku maitseomadust ja kvaliteeti.

5.3.3.2. Degusteerimisega seotud hindamiskriteeriumide täielik ja ammendav ette määratlemine ei ole alati võimalik, kuna hinnatav objekt — toit — võib varieeruda ning kõiki võimalikke pakutavaid toite sh maitse- ja kvaliteedierinevusi ei ole võimalik eelnevalt kirjeldada. Seetõttu ei ole Hankija sõnastanud eraldi loetelu konkreetsetest alustest, mille puhul komisjon peaks punkte vähendama. Hankija on seadnud üldised raamid hindamisele.

5.3.3.3. Vastavalt hindamiskriteeriumile alandavad komisjoni liikmed punkte kas poole (0,5) või ühe (1) punkti kaupa. Iga punktide alandamine peab olema komisjoni liikme poolt põhjendatud. Kui komisjoni liige tuvastab asjaolu, mis tema hinnangul õigustab punktide vähendamist, otsustab ta siseveendumuse alusel, kas vastava puuduse kaal on selline, mis toob kaasa 0,5 või 1 punkti vähendamise. Sama asjaolu eest ei ole lubatud korduvalt punkte vähendada. Samas ei ole piiratud erinevate puuduste arv, mille eest võib punkte vähendada. Kui komisjoniliige tuvastab näiteks neli erinevat maitse või lõhnaga seotud puudust, võib ta vähendada punkte maksimaalselt neli ning minimaalselt kaks punkti juhul, kui iga puuduse eest vähendatakse 0,5 punkti. Seega kehtib põhimõte, et iga punktivähendus peab olema otseselt seotud konkreetse põhjendusega. Komisjoni liikmetel ei ole õigust vähendada punkte põhjendusi esitamata või sellisel subjektiivsel põhjusel. Kõik punktide vähenduste alused

kajastatakse toidu degusteerimise hindamistabelis.

5.3.3.4. RHS § 85 lg 1 ei nõua, et hindamise kriteeriumid peaksid olema „objektiivsed“ ja kvalitatiivsed hindamise kriteeriumid võivad olla ka subjektiivsed. Ka kohtupraktikas on leitud, et RHS ei välista subjektiivsete elementide hindamist ning kvaliteedikriteeriumi kasutamine riigihangetes ei ole koheselt õigusvastane põhjusel, et see sisaldab subjektiivseid elemente (TlnHKO 3-20-1198 p 17, VAKO 188-21/235167). Riigikohus on 11.12.2020 otsuses (3-20-1198, p 18) märkinud järgmist: [---] *hindamisel ei saa subjektiivsust kunagi täielikult välistada ja hindamiskriteeriumid ei pea olema detailsed*. Kontrollitavus on tagatud komisjoni liikmete antud punktide põhjendatuse kaudu. Hindamise korralduslikud küsimused ja komisjoni koosseis ei saa pakkuja subjektiivseid õigusi mõjutada.

5.3.3.5. RHAD-is on subjektiivsuse riski maandatud mitme täiendava meetmega.

Degusteerimist viib läbi mitme liikmeline komisjon, kuhu lisaks Riigihanke läbiviijatele kuuluvad mh toitumisspetsialistid, toidu tehnoloogid ning toidu lõpptarbijate esindajad - sh õpilased, hoolekogu liikmed (toidu eest tasujad) ja kooli juhtkonna liikmed. Mitmekesine ja erialaselt pädev koosseis tagab erinevate vaatenurkade esindatuse ning vähendab üksikute hinnangute võimalikku kallutatust. Subjektiivsust vähendab ka hindepunktide kujunemise meetoodika – komisjoni liikmete poolt antud kõrgeim ning madalaim hinne eemaldatakse ning lõpphinne kujuneb ülejäänud punktide aritmeetilise keskmisena. Lisaks on punktide vähendamine rangelt struktureeritud – komisjoni liikmed võivad punkte alandada üksnes poole (0,5) või terve punkti (1) kaupa ning iga vähendamine peab olema põhjendatud.

5.3.4. Toidu teksturi hindamine

5.3.4.1. Pakkumuste hindamine võib sisaldada subjektiivseid elemente. HD p 8.1.1 sätestab, et koolilõuna hindamine toimub degusteerimise teel ning üheks alakriteeriumiks on toidu tekstuur, mille maksimaalne punktisumma on määratletud (maksimaalselt 10 punkti). Seega on hindamise ese, ulatus ja punktiskaala üheselt kindlaks määratud ning kohaldub kõikidele pakkujatele võrdselt.

5.3.4.2. Otstarbekas ei ole kehtestada RHAD-is ammendavat ja universaalset kirjeldust sellest, milline tekstuur väärib igal konkreetsel juhul maksimumpunkte.

5.3.4.3. Hindamise läbipaistvuse ja kontrollitavuse tagamiseks toimub degusteerimine mitme liikmelise komisjoni poolt, mille koosseis tagab erinevate kompetentside kaasamise. Punktide kujunemise kord ning nende arvestamise meetoodika on RHAD-is sätestatud. Lisaks peab iga punktide alandamine olema põhjendatud ning vastavad põhjendused fikseeritakse hindamislehtedel, mis tagab tulemuste kontrollitavuse.

5.3.4.4. Igal toidul on erinev tekstuur ja näiteks õhuline tekstuur ei ole alati iga toidu puhul parim. Degusteerimine mitme inimese poolt võimaldab tuvastada pakkuja poolt pakutava toidu parima ja sobivaima tekstuuri

5.3.5. Toidu menüüle vastavuse hindamine

HD p-is 8.1.1 on sätestatud, et hinnatakse koolis pakutava toidu vastavust menüüle järgmiste komponentide lõikes: põhitoit, lisandid, leiva/saia valik, jook (maksimaalne punktide arv 10). Samas punktis on sätestatud, et Hankijal on õigus valida lõunaks pakutav toidukord või toidukorrad (võib olla ka mitu degusteerimist) pakkuja esitatud pakkumusest, mida pakkuja kohustub degusteerimiseks Hankijale pakkuma ühes pakkuja poolt valitud koolis. Pakutav koolilõuna peab olema sel päeval valmistatud ainukese valikuna (st ühtegi teist toidu- ja joogivalikut koolilõunana õpilastele lisaks ei pakuta v.a eritoit nt gluteeni või laktoosi vms talumatusega õpilasele) kõigile õpilastele, kellele sel päeval toit on tellitud. Seega hinnatakse,

kas koolis tegelikult pakutav põhitoit, lisandid, leiva/sepiku valik ja jook vastavad täielikult pakkumuses esitatud menüüle. Maksimumpunktid on pakkujal võimalik saada juhul, kui kõik nimetatud komponendid vastavad pakkumuses esitatule. Komisjoni liikmed ei või punkte vähendada ilma sisulise põhjendusega. Ühe ja sama puuduse (mittevastavuse) eest ei ole komisjoni liikmel õigust vähendada rohkem kui üks punkt.

5.3.6. Toidu välimuse hindamine

Pakkumuste hindamine võib sisaldada subjektiivseid elemente. HD p-i 8.1.1 kohaselt hinnatakse koolis pakutavat koolilõunat degusteerimise kaudu, mh toidu välimust (maksimaalne punktide arv 10). Toidu välimust ei ole võimalik HD-is maksimumpunktide saamiseks ammendavalt ja objektiivselt kirjeldada ja tegemist on sisult kvalitatiivse ja hinnangulise kriteeriumiga. Degusteerimine mitme inimese poolt võimaldab tuvastada pakkuja poolt pakutava toidu parima ja sobivaima välimuse. Iga punkti vähendamine peab olema sisuliselt põhjendatud ning ühe ja sama puuduse eest ei ole lubatud punkte korduvalt vähendada.

5.3.7. Mitme toidukorra degusteerimine

Hankijal on õigus otsustada, kuidas sotsiaal- ja erimenetluse kord kehtestada.

Hankija eesmärgiks on degusteerida ja hinnata pakkuja pakutavat toitu HD p-i 8.1.1 alusel ja selgitada välja parim pakkumus igas Riigihanke osas. Hankijal on õigus valida lõunaks pakutav toidukord või toidukorrad (võib olla ka mitu degusteerimist) pakkuja esitatud pakkumusest, mida pakkuja kohustub degusteerimiseks Hankijale pakkuma ühes pakkuja poolt valitud koolis. Asjaolu, et Hankijal on õigus valida degusteerimiseks üks või mitu toidukorda, ei tähenda, et erinevate pakkujate suhtes kohaldataks erinevat hindamiskorda. Hankija lähtub põhimõttest, et sama hankeosa kõigi pakkujate puhul kohaldatakse ühesugust lähenemist – kui otsustatakse degusteerida ühte toidukorda, tehakse seda kõigi pakkujate puhul; kui kahte, siis samuti kõigi pakkujate puhul.

5.3.8. Degusteeritav toit

Hankijal on õigus otsustada, kuidas sotsiaal- ja erimenetluse kord kehtestada.

Degusteerimine on otseselt seotud konkreetse pakkuja pakkumusega. Hankija saab valida degusteerimiseks üksnes sellise toidukorra, mis sisaldub pakkuja poolt esitatud kahe nädala menüüs. Seega hinnatakse iga pakkuja puhul tema enda pakutud lahenduse kvaliteeti ja vastavust pakkumusele. Hankijal puudub õiguslik alus ette kirjutada, milliseid konkreetseid toite pakkujad peavad oma pakkumustes esitama. Menüü koostamine on pakkuja pädevuses. Komisjon hindab pakkuja menüüs nimetatud toitu ja paneb punkte lähtuvalt selle toidu maitseomadustest, tekstuurist, välimusest ja vastavusest menüüle. Toidule ei anta hindepunkte võrrelduna teiste pakkujate toiduga. Kuna Hankijal on õigus valida lõunaks pakutav toidukord, valib ta selle pakkujate menüüdest lähtuvalt nii, et hinnatavad toidud oleksid vähemalt samalaadsed.

5.3.9. Degusteerimise ja hindamise korraldus, sh asukoht

5.3.9.1. Vaidlustaja hinnangul ei taga degusteerimise korraldus, mille puhul on toidu hindajatele pakkuja isik teada ning hindamine toimub erinevates ruumilistes tingimustes, pakkujate võrdset kohtlemist ega hindamise läbipaistvust ega kontrollitavust. Hankija hinnangul ei pea toidu degusteerimine toimuma samal ajal ega samades ruumilistes tingimustes. Toidu degusteerimine erineval ajal ei muuda hindamist õigusvastaseks.

Tegemist on praktilise kaalutlusega. Koolide köögi suurused ei võimalda mitmel pakkujal korraga valmistada toitu ja seda komisjonile serveerida. Tartu linna koolide toitlustajatele on koolide söökla- ja köögruumid antud tasuta kasutusse. Seega on õiguslikult välistatud teiste toitlustajate puhul toidu tegemine koolis, mis on juba hankelepinguga antud tasuta kasutusse teisele ettevõtjale. Samuti tuleb arvestada, et ühe kooli köögi- ja sööklaruumides saab tegutseda korraga üks pakkuja. Reaalses elus on võimatu, et kõik pakkujad lähevad ühe kooli kööki ja

hakkavad kõigile kooli õpilastele samal ajal toitu valmistama. Ühe portsjoni kaupa toidu valmistamine spetsiaalselt komisjoni liikme(te) jaoks ei peegeldaks toidu valmistamise tingimusi sarnaselt hankelepingu täitmise ajaga.

5.3.9.2. Vaidlustaja ei ole selgitanud, kuidas asjaolu, et toidu valmistaja isik on hindajatele teada, tingib läbipaistmatu hindamise või pakkujate ebavõrdse kohtlemise. Pakkuja isik ei ole hindamise ese. Toitu hinnatakse lähtudes toidu omadustest. RHS ei nõua anonüümset hindamist ega kehtesta nõudeid degusteerimise läbiviimisele. Hankija kehtestatud meetodika on otstarbekas ja mõistlik ja tugineb pikaajalisele kogemusele.

5.3.10. Toitu hindav komisjon

5.3.10.1. Hankija määrab degusteerimise/hindamise komisjoni koosseisu (mis on osaliselt Riigihanke osades erinev) ja selle kuidas täpselt degusteerimine /hindamine läbi viiakse. Hindamiskomisjonil peab olema vabadus oma tööd korraldada (Euroopa Kohtu otsus C-6/15 p 29). Vastavas hankes osas hindab kõikide pakkujate toite üks ja sama komisjon ning komisjoni liikmete arv on sama. Komisjoni liikmete koosseis ega haridus ei riku Vaidlustaja õigusi ega anna alust RHAD-i vaidlustada. Hankija sooviks on komisjoni kaasata konkreetsele hanke osale vastava kooli õpilasi, vastava kooli hoolekogu liikmeid ja töötajaskonda. Oluline on, et kõiki vastavas osas degusteerimisele kuuluvaid toite hindab sama komisjon.

5.3.10.2. Komisjoni liikmeteks on vastava valdkonna eriteadmistega isikud: Tartu Rakendusliku Kolledži (endine Tartu Kutsehariduskeskus) toidutehnoloog/toitlustamist õpetav õppejõud, Tartu Linnavalitsuse haridusosakonna esindaja, riigihanke korraldamise eest vastutav isik, kes omab VOCO pagarkondiitri IV kategooria tunnistust, lisaks koolijuhid, õpilaste esindajad, hoolekogu esindajad, koolidest veel kas tervisemeeskonna liige, majandusjuhataja või kooli töötaja kooli enda valikul. Lisaks kuulub komisjoni vähemalt üks õiguslase haridusega liige, kellel on toitlustushangete läbiviimise kogemus üle kümne aasta. Hankija ei nõustu, et komisjoni moodustamise täpsem reguleerimata jätmine rikuks pakkujate võrdse kohtlemise põhimõtet. Komisjoni koosseisu ja liikmete arvu määramine on hankija sisemine töökorralduslik küsimus. Komisjoni koosseis määratakse sisekorraldusliku aktiga ning see ei kujuta endast hindamiskriteeriumi ega mõjuta pakkujate võrdset kohtlemist, kui kõiki sama hankes osas pakutavaid toite hindab sama komisjoni koosseis.

5.4. HD p 12.1 - läbirääkimised

5.4.1. Läbirääkimised ei ole sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses keelatud. RHS § 126 lg 7 kohustab hankijat järgima vaid valitud RHS-i sätteid, millest ükski ei keela läbirääkimiste pidamist.

Riigihankes sätestab RHAD erisuse, mis soodustab pakkujaid, st 1-10 puuduse ehk RHAD-is sätestatud nõuetele mittevastavuse korral on pakkujal võimalik need läbirääkimistes kõrvaldada. Hankija otsustada on, mille üle läbi räägitakse.

HD p-i 12.2 kohaselt ei ole läbirääkimiste pidamine kohustuslik ja juhul, kui Hankijal pakkumuse osas küsimusi ei ole, võib ta teha otsused pakkumuste kohta ilma läbirääkimisi pidamata.

5.4.2. Läbirääkimiste pidamine

5.4.2.1. Hankija peab regulatsioonist tulenevalt alati andma võimaluse puuduse või puudused parandada ja esitada kohandatud pakkumus kui esialgses pakkumuses on 1-10 (kaasa arvatud) puudust. Regulatsioon ei piira Vaidlustaja õigusi. Läbirääkimiste käigus võib Hankija anda pakkujatele võimaluse täpsustada ja vajadusel täiendada oma pakkumust, üksnes juhul kui esinevad HD p-is 7.2 alused ehk pakkumuses on 1-10 puudust/mittevastavust RHAD-is

sätetatud nõuetele. Peale pakkumuse kohandamist kontrollib Hankija uuesti pakkumuse vastavust, juhindudes HD p-ist 12.1. Pakkujale ei anta pakkumuse kohandamiseks võimalust kui pakkumuses on 11 ja rohkem puudust ja pakkumus lükatakse HD p-i 7.1 alusel tagasi.

5.4.2.2. Tulenevalt HD p-ist 12.1 on läbirääkimiste esemeks muuhulgas ka lepingu objekti kirjeldus. Hankija pidas seda vajalikuks põhjusel, et hankepinguga antakse tulevasele tootlustajale üle ka köögis paiknev tehnika (seadmete nimekirja alusel, mis on RHAD-i dokument ja tulevane hankepingu lisa). Ühel korral on juhtunud, et üks tehnika seade läks hankemenetluse ajal rikki ja seda ei olnud enam võimalik kasutada ega tootlustajale üle anda-seega muutunud oli hankemenetluse ajal lepingu objekt kuna nimetatud seade oli lepingu objekti osa. Hankijal tuli läbirääkimiste käigus küsida pakkujatelt, kas pakkujad on nõus esitama pakkumuse ka juhul, kui nimetatud seadet enam köögis ei ole ja tootlustajale üle ei anta. Selline regulatsioon ei ole vastuolus RHS-iga, kuna kohtleb kõiki pakkujaid võrdselt ja läbirääkimisi peetakse kõikide pakkujatega ühetaoliselt nagu nähtub ka eelnevast näitest.

5.5. Vastavustingimused kõigi Riigihanke osade alajaotus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“

5.5.1. Kahe nädala menüü esitamine ei ole kvalifitseerimise tingimus. Hankijal on õigus kehtestada RHAD-is Hankijale sobivad vastavustingimused. Praegusel juhul on HD p-ide 6.5 ja 6.6 kohane menüü vastavustingimus ja hindamise kriteeriumi ese.

5.5.2. Hankija ei kahtle Vaidlustaja ega teiste pakkujate võimekuses/suutlikkuses menüüd koostada. Hankijat huvitab, millise menüü pakkujad koostavad. Menüü koostamisel võtab pakkuja endale kohustusi menüü mitmekesisusega seoses ja võimaldab Hankijal seda pakkumuste hindamise etapis kontrollida. Kahe nädala menüü on vajalik hindamise kriteeriumi täitmise kontrollimiseks.

5.5.3. Menüüs nõutud andmed ei ole ebamõistlikud ega ülemäärased. Need on otseselt seotud hankepingu esemega – koolilõuna valmistamise ja pakkumisega – ning võimaldavad hinnata, millist teenust pakkuja tegelikult osutab, millistest toorainetest toit koosneb ning milline on selle toiteväärtus. Sarnaselt tehnilise kirjeldusele on ka vastavustingimuste kujundamisel Hankijal ulatuslik kaalutlusruum, kuivõrd Hankija on ainuõigus otsustada, millistele tingimustele vastavaid pakkumusi ta soovib saada.

5.5.4. Menüü on pakkumuse osa, mille abil saab Hankija hinnata pakkumust HD p-is 8.1 toodud hindamise kriteeriumite alusel:

- 1) HD p-i 8.1.2 kohaselt hindab Hankija menüüs töödeldud toorainete (poolfabrikaatide) kasutamist (10 punkti);
- 2) HD p-i 8.1.3 kohaselt hindab Hankija menüü mitmekülsust põhitoorainete osas (10 punkti);
- 3) HD p-i 8.1.4 kohaselt hindab Hankija menüü mitmekülsust praepäevadel sooja lisandi osas (10 punkti);
- 4) HD p-i 8.1.5 kohaselt hindab Hankija menüü mitmekülsust salatite või salatikomponentide osas (10 punkti);
- 5) HD p-i 8.1.6 kohaselt hindab Hankija menüü mitmekülsust terviseampsu köögivilja osas (5 punkti);
- 6) HD p-i 8.1.7 kohaselt hindab Hankija menüü mitmekülsust terviseampsu puuviljade/marjade osas (5 punkti);
- 7) HD p-i 8.1.8 kohaselt hindab Hankija menüü mitmekesisust kaunviljade kasutamise osas (5 punkti).

Ka Vaidlustaja ei väida, et need hindamise kriteeriumid oleksid õigusvastased või ebaproportsionaalsed. Teenuse sisuks ei ole menüü koostamine vaid õpilaste toitlustamine.

5.5.5. Arvestades hankelepingu kestust ja kohustuste ulatust, pole kahe nädala menüü esitamine pakkumuses ebaoproportsionaalne.

5.5.6. Vaidlustaja eksib väites, et iga väiksema sisuline eksimus toob kaasa pakkumuse tagasilükkamise RHS § 114 lg 2 alusel. Vastavalt HD p-ile 7.2 ei lükka Hankija kuni 10 puudusega pakkumust tagasi, vaid annab ühe võimaluse puudus(ed) parandada.

5.6. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumus

5.6.1. Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi puhul on tegemist gümnaasiumiga, kus on ainult gümnaasiumi õpilased, seetõttu on Hankelepingu projekti p-is 4.1 sätestatud ainult gümnaasiumiastme koolilõuna maksumus. Muus osas on sarnane loogika kõikides Hankelepingu projektides.

5.6.2. Võttes arvesse Hankelepingu projekti p-is 4.1 sätestatud, et koolilõuna maksumus sisaldab kõiki kasutajale makstavaid komponente, sh ka mahepõllumajandusliku toidu ja mahepõllumajanduslikke koostisosi sisaldava toidu pakkumist, kujuneb hankelepingus koolilõuna maksumus (ei ole vahet millisele vanusele) peale hankemenetluse lõppemist, sest siis on teada kas pakkuja pakkus 51% mahedat või 20% mahedat. Hankija kasutab Hankelepingu projektis sõnastust: *Kasutaja lähtub koolilõuna pakkumisel Tartu Linnavalitsuse kehtestatud koolilõuna maksumustest. Lepingu sõlmimise ajal on [---], kuna leping näeb ette koolilõuna maksumuse iga-aastase indekseerimise.* See tähendab, et lepingu kehtivuse ajal võib koolilõuna maksumus muutuda vastavalt lepingus sätestatud korrale.

5.6.3. Oluline on, et kasutaja (toitlustaja) arvestaks lepingu täitmisel võimalusega, et koolilõuna maksumus võib indekseerimise tulemusel muutuda. Sõnastuse eesmärk on tagada lepinguline selgus ning välistada olukord, kus lepingu sõlmimise ajal kehtinud maksumust käsitletakse kogu lepinguperioodi vältel muutumatuna. Indekseerimise mehhanismi rakendamise eesmärk on arvestada majanduslike muutustega, sealhulgas toiduainete hindade ja tööjõukulude kasvuga ning tagada teenuse osutamise jätkusuutlikkus ja õiglane tasustamine.

Hankija on lepingus ka sätestanud, et negatiivse indeksi korral jätab Hankija endale eraldi otsusõiguse koolilõuna maksumuse korrigeerimise või mitte korrigeerimise osas.

5.7. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumuse muutmise ja indekseerimine

5.7.1. Koolilõuna maksumuse määrab kindlaks kohalik omavalitsus, juhindudes KOKS § 22 lg 1 p-ist 5 ja PGS § 42 lg-st 5. Sellest tulenevalt on kohalikul omavalitsusel õigus koolilõuna maksumusi ka muuta.

Hankelepingu projekti p-i 4.1 järgi kasutatakse koolilõuna hinna kujundamisel indekseerimismudelit, mille tulemusena tõuseb koolilõuna hind vastavalt tarbijahinnaindeksi toidukaupade ning mittealkohoolsete jookide komponendist ning alampalga muutustest igal aastal kindla indekseerimisvalemi põhjal. Seega põhimõtteliselt on Hankija öelnud, et hinda muudetakse juhul, kui see tõuseb. Hankelepingu projekt kajastab nimetatud seadustest tulenevat pädevust ega anna Hankijale ulatuslikumat õigust kui seadus juba ette näeb.

5.7.2. Hankelepingu projektis sätestatud hinnamuutmise mehhanism ei ole diskretsioonipõhine ega määratlemata, vaid põhineb selgelt kirjeldatud indekseerimismudelil. Indekseerimisvalem on Hankelepingu projektis konkreetselt formuleeritud ning kohaldub ühtselt kõigile lepingupartneritele. Seega on hinnamuudatuse alus läbipaistev, objektiivne ja kontrollitav. Indekseerimismehhanism välistab olukorra, kus lepinguline hind jääb viieks aastaks muutumatuks sõltumata sisendhindade kasvust.

5.7.3. THI andmetena kasutatakse igal aastal Statistikaameti poolt märtsis avaldatud andmeid

(kättesaadavad: https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_hinnad/IA002). Hankelepingu projekti p-is 4.1 on fikseeritud, et THI-ga korrigeerimine toimub igal aastal. Seega Vaidlustaja etteheited, justkui poleks teada, millise intervalliga teenuse hinna indekseerimine toimub, on arusaamatud.

Uuel õppeaastal kehtima hakkavad hinnad kehtestatakse märtsis, kui on Tartu linna eelarvestrateegia koostamise aeg. Aluseks võetakse seega veebruari tarbijahinnaindeks käesoleval aastal ja eelneval aastal ning arvutatakse protsent. Negatiivse indeksi korral on Tartu Linnavalitsusel otsustusõigus hinnakorrektsiooni tegemiseks või tegemata jätmiseks.

5.7.4. Hankija hinnangul:

- hinnamuutmise kord on selge, objektiivne ja ette nähtud juba RHAD-is ;
- see ei anna Hankijale piiramatut õigust lepingu olulisi tingimusi muuta;
- regulatsioon on proportsionaalne ning säilitab lepingulise tasakaalu;
- säte on kooskõlas RHS § 3 p-i 1 põhimõtetega (võrdne kohtlemine, läbipaistvus ja proportsionaalsus).

Indekseerimismehhanism ei muuda lepingu tasu ettearvamatuks ega jäta selle muutmist Hankija meelevalda, kuna valem ja selle rakendamise intervall on eelnevalt kindlaks määratud ning kohaldub võrdselt kõigile lepingupartneritele.

5.7.5. XL-portsjoni maksumuse kehtestab kooli hoolekogu. Hankelepingu projekti sõnastus *kokkuleppel kasutusse andjaga* tähendab, et eritoidu (sh XL-portsjoni) pakkumise kohustus tekib üksnes juhul, kui selleks on reaalne tellimus või vajadus. Toitlustajal ei lasu kohustust valmistada eritoitu ette ilma vastava nõudluseta.

5.8. Hankelepingu projekt p 4.1 – hommikupudru hind

Hommikupudru hinna kehtestab Tartu Linnavalitsus. Käesoleval hetkel on hommikupudru hind 1,10 eurot koos KM-ga, millest lapsevanema omaosalus on 0,10 eurot. Erinevalt koolilõuna maksumusest ei kohaldata hommikupudru hinnale iga-aastast indekseerimismudelit. Kui koolis on õpilasi, kes soovivad tellida hommikuputru, on toitlustajal kohustus tagada selle pakkumine.

5.9. Hankelepingu projekt p 4.2 – lapsevanema omaosaluse maksetingimus ning „kogu summa“

5.9.1. Hankelepingu projekti p-i 4.2 eesmärk ei ole reguleerida lapsevanema õigusi ja kohustusi hankelepingu osalisena, vaid kirjeldada koolilõuna eest tasumise tehnilist korraldust, mis on vajalik toitlustusteenuse rahastamise toimimiseks. Tegemist on maksekorralduse kirjeldamisega, mitte kolmanda isiku lepingulise kohustuse kehtestamisega.

5.9.2. Mõiste „kogu summa (sh lapsevanema osalus)“ tähendab koolilõuna maksumust tervikuna – nii linna poolt tasutavat osa kui ka lapsevanema omaosalust. Toitlustaja saab kokkulepitud koolilõuna maksumuse täies ulatuses kätte toitlustamiskuule järgneva kuu 20. kuupäevaks sõltumata sellest, kas lapsevanem on oma osaluse selleks ajaks Hankijale tasunud või mitte. Juhul, kui lapsevanem ei ole oma osa tasunud, kannab Hankija/Kasutusse andja toitlustajale vastava summa ning tegeleb vanemalt võimaliku võlgnevuse sissenõudmisega ise. Säte vabastab toitlustaja võlgnikega tegelemise kohustusest ning tagab teenuse eest tasu laekumise kokkulepitud tähtajaks.

Arusaamatuks jääb, millisel viisil piirab või kahjustab Hankelepingu projekti p 4.2 vaidlustatud osas Vaidlustaja õigusi või takistab pakkumust esitada.

5.10. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilase puudumisest teavitamine

Tartu linnas on ARNO programm kasutusel aastaid, e-keskkonda kasutavad nii lapsevanemad kui toitlustajad. Lapsevanemad tellivad ARNO kaudu koolitoidu, teavitavad puudumistest ja tasuvad toidu eest. Toitlustaja näeb ARNO programmis tellimuste mahtu, väljastatud ja väljastamata toidukordi ning muid teenuse osutamiseks vajalikke andmeid. E-keskkonna

andmete alusel tasub Hankija toitlustajale koolilõunate eest.

ARNO programmis on lapsevanemale kättesaadav juhend, milles on sätestatud toidu tellimise, tasumise ja puudumisest teavitamise kord, sealhulgas teavitamise tähtaeg (nt puudumisest tuleb teavitada hiljemalt kella 15.00-ks). Tegemist on ühtse, elektrooniliselt fikseeritava ja kontrollitava süsteemiga. ARNO programm on olnud kasutusel pikema aja jooksul ning kõik toitlustajad Tartu linnas kasutavad seda sh vaidlustaja. Seetõttu ei saa puudumisest teavitamise kord olla Vaidlustajale teadmata ega ettenägematu. Pakkujad saavad aru, kuidas keskkonda kasutada ja andmete saamine/edastamine ei ole neile ebaselge.

5.11. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine

Tartu linna sööklates on aastaid kasutusel kiibiga kaardi (õpilaspileti) süsteem, mille kohaselt igal õpilasel on kiibiga õpilaspilet ja sööma tulles õpilane viipab õpilaspiletiga või puudutab õpilaspiletiga sööklas asuvat lugerit, st registreerib ennast sööma. *Toidu väljavõtmise registreerimata jätmine* tähendab, et õpilane ei ole kiibiga viibanud või lugerit puudutanud. Sel juhul, kui toit on tellitud ja õpilane ei ole õpilaspiletiga viibanud või lugerit puudutanud, tähendab see programmi mõttes toidu väljavõtmise registreerimata jätmist ja see on e-keskkonnas ARNO nähtav ja sel juhul on võimalik toiduraha määrata 100% vanemale (praktikas ei ole Hankija seda aga kunagi teinud). Toitlustaja vaates ei ole vahet, kas tegemist on registreeritud (õpilane viipab õpilaspiletit) söömisega või registreerimata (õpilane ei viipa õpilaspiletit) söömisega, sest Hankija tasub toitlustajale toidu eest, mis on tellitud.

Selline süsteem on läbipaistev ja kontrollitav ning ei riku pakkuja huve.

5.12. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine

5.12.1. Vaatamata asjaolule, et Tartu linna koolide sööklates on nn kiibipõhine registreerimisesüsteem, vajasid reguleerimist ka olukorrad, kus õpilastel ei olnud kiipi (õpilaspiletit) kaasas, kuid toit on õpilasele tellitud, valmistatud ja serveeritud. Sellisteks juhtudeks on ette nähtud nn „vihiku süsteem“, mille eesmärk on tagada, et õpilane ei jääks toiduta pelgalt seetõttu, et tal puudub registreerimisvahend. Toitlustajale on pandud kohustus registreerida ARNOSSE vihikusse kantud „söömised“ olukordades, kui õpilaspiletit kaasas ei olnud ehk antud regulatsioon on juhuks kui kaardiga ei ole võimalik toidu väljavõtmist registreerida.

5.12.2. Kiip võrdub õpilaspiletiga, eraldi kiipi ega kiibiga kaarti ei ole. Hankelepingu projekti p-is 5.1.18 kohustuse sätestamisel ei ole vaja rääkida kiibist, kuna selle kohustuse puhul ei kontrolli toitlustaja kiipi/kaarti, vaid märgib vihikusse õpilase nime, kelle õpilaskaart puudub. Säte ei sega pakkuja esitamist ega riiva Vaidlustaja huve.

5.12.3. Hankelepingu projektis reguleeritud toitlustamise aluseks olev õpilaspileti/kiibi süsteem ja ilma õpilaspileti/kiibita toitlustamise võimaldamise regulatsioon (vihik) on selge ja arusaadav ning kasutusel Tartu linnas pikka aega ilma probleemideta. See, et õpilastel ununevad aeg-ajalt õpilaspiletid koju, on inimlik ja see ei saa olla põhjuseks, miks laps jääb ilma lõunata.

5.13. Hankelepingu projekt p 4.3 – koolilõuna toetus

5.13.1. Sellega ei looda uut toetuse liiki ega muudeta õigusaktides sätestatud toetuse adressaati. Riigieelarveline koolilõuna toetus eraldatakse vastavalt kehtivale õigusele kooli pidajale (kohalikule omavalitsusele). Lepingus sätestatud regulatsioon kirjeldab üksnes seda, kuidas juba kooli pidajale eraldatud vahendid kantakse edasi teenuse osutajale koolilõuna kulude katteks. Seega on tegemist tehnilise arvelduskorra fikseerimisega olukorras, kus kohalik omavalitsus rahastab koolilõuna teenust ning tasub teenuse eest lepingupartnerile.

5.13.2. Hankelepingu projektis fikseeritud kuupäev (toitlustamiskuule järgneva kuu 20.

kuupäev) tagab maksete selguse ja prognoositavuse. Toetus kantakse üle ARNO süsteemis kogutud andmete alusel, mis on kontrollitavad ja taasesitatavad. Seega on arvestusmehhanism läbipaistev ning kontrollitav. Hankija kannab koolilõuna maksumuse tootlustajale PGS §-i 42, maaeluministri 07.07.2022 määruse nr 38 ja Tartu Linnavalitsuse korralduse, millega on kehtestatud koolilõuna maksumused, alusel.

5.14. Hankelepingu projekt p 5.1.8 – koolilõuna menüü kooskõlastamine

5.14.1. Tulenevalt PGS § 42 lg-st 1 korraldab kooli pidaja õpilaste tootlustamise koolis rahvatervishoiu seaduse §-is 22 sätestatud ja selle alusel kehtestatud nõuete kohaselt. Tootlustamist sh menüüde koostamist reguleerib vastava valdkonna õigusakt, mis käesoleval hetkel on Vabariigi Valitsuse 31.07.2025 määrus nr 60 (edaspidi määrus 60). Määruse 60 § 3 lg 2 kohaselt peab tootlustamine toimuma laste- ja haridusasutuses päevakava alusel ja menüü järgi. Seega on menüü koostamine ja selle nõuetekohasuse tagamine seadusest tulenev kohustus.

5.14.2. Hankelepingu projekti p 5.1.8 kohane menüü kooskõlastamise nõue on suunatud sellele, et tagada menüü vastavus lepingule ja tehnilisele kirjeldusele ning õigusaktides sätestatud nõuetele. Kooskõlastamine ei anna koolile piiramatut muutmisõigust, vaid võimaldab kontrollida menüü vastavust kokkulepitud tingimustele. Lisaks on koolil kui teenuse vahetul korraldajal kõige parem ülevaade konkreetse kooli õpilaste toitumisharjumustest. Praktikas võib esineda olukordi, kus mõni toidukord ei leia õpilaste seas kasutust ning suur osa valmistatud toidust läheb jäätmetesse. Kooskõlastamise võimalus aitab vältida põhjendamatu toidukadu ning tagada, et pakutav toit vastab õpilaste tegelikule tarbimisele. Tegemist on mõistliku ja proportsionaalse meetmega, mille eesmärk on tagada teenuse sisuline toimimine. Regulatsioon on selge ja arusaadav ega riku pakkujate õigusi, on kontrollitav ja igati asjakohane, kuna selle eesmärk on toidujäätmete vähendamine ning õpilastele koolitoidu võimaldamine.

5.15. Hankelepingu projekt p 5.1.10 – koolipuhveti pidamine

5.15.1. Koolipuhveti pidamise kohustuse sätestamine on asjakohane ning põhjendatud. Igas koolis otsustab kool, kas ta soovib, et puhvet sööklas töötaks või mitte. Juhul, kui kool puhvetit soovib, on tootlustajal kohustus seda pidada ja puhvet peab sel juhul olema vajadusel avatud 16.00-ni.

5.15.2. Koolides, kus viiakse läbi nt pikapäevavõrgu tegevusi või muid kooliväliseid tegevusi, kus lapsed tegutsevad kooliruumides tavapärasest kauem, on ka vajadus, et nad saaksid lisaks oma söögivahetunnile osta täiendavad vahepalad. Koolipuhveti pidamise kohustus kooli soovil on otseselt seotud hankelepingu esemega – kooli tootlustusteenuse osutamisega. Tegemist ei ole kõrvalise või lepingu esemest lahus oleva nõudega

5.16. Hankelepingu projekt p 5.1.32 – Ruumide, Seadmete ja Sisustuse hooldus enne Lepingu lõppemist

Hankija ei nõustu väitega, et nimetatud säte oleks ebaproportsionaalne. Pakkujal on kohustus kogu lepingu vältel hoida ruumid korras ning teostada vajalikud hooldused. Tähtsust ei ole, mis põhjusel leping lõpetatakse, kuna tootlustajal on lepingust tulenev kohustus ruumid /seadmed jooksvalt korras hoida ja hooldusi teostada. Juhul, kui leping peaks lõppema nn „Hankija süül“, siis on tootlustajal lepingust tulenev õigus kahju hüvitamisele muudel alustel.

5.17. Hankelepingu projekt p 5.1.37 – turvalisuse tagamine

Ruumid, sh söögisaal, kus toimub tootlustusteenuse osutamine, on antud tootlustaja kasutusse. Tootlustaja korraldab seal söögisaali seadmete, iseteenindusleti, jookide väljastamise ning

liikumisteede paigutuse vm, mis tagaks õpilaste ohutu liikumise, toidu/joogi kättesaamise jne. Seetõttu on loomulik ja põhjendatud, et teenuse osutaja vastutab enda tegevusest tuleneva ohutuse eest, sh selle eest, et kuumad joogid (liiga kõrgel, liiga madalal), toidunõud ja seadmed oleksid paigutatud viisil, mis ei ohusta õpilasi ega töötajaid. Toitlustaja ei pea tegelema turvateenuste osutamisega.

5.18. Hankelepingu projekt p 8.5 – leppetrahvi nõude esitamise tähtaeg
Hankija korrigeerib Hankelepingu projektis ebaõiged viited.

5.19. Hankelepingu projekt p 10.3 – Hankija õigus hankelepingu erakorraliseks ülesütlemiseks kahekuulise etteteatamisega

Hankijal on õigus leping erakorraliselt üles öelda, mitte kohustus. Kooli eesmärk ei ole alusetult toitlustusleping erakorraliselt üles öelda. Hankija soovib reguleerida erakorralist lõpetamist ja kehtestada regulatsioon, mille alusel on võimalik leping vajadusel erakorraliselt üles öelda, mis on mõeldud juhuks, kui rikkumiste iseloomust tulenevalt ei näe Hankija võimalust olemasoleva toitlustajaga enam jätkata. Avaliku teenuse kontekstis peab Hankijal olema võimalus reageerida olukorrale, kus teenuse osutamine ei vasta lepingutingimustele või ohustab teenuse järjepidevust.

5.20. Hankelepingu projekt p-id 10.4.1, 10.4.3 ja 10.4.5 – Hankija õigus hankelepingu erakorraliseks ülesütlemiseks ilma etteteatamiseta

5.20.1. Nimetatud sätted reguleerivad olukordi, kus tegemist on lepingu väga oluliste rikkumisega, mille korral ei ole lepingu jätkamine pikema etteteatamise jooksul mõistlik ega võimalik. Tegemist on erandlike olukordadega, kus lepingu kohene lõpetamine on vajalik õpilaste huvide ja avaliku teenuse tagamiseks. Samuti on koheseks lepingu lõpetamise aluseks olukord, kus toitlustaja ei täida koolilõuna pakkumise põhikohustust, mille tulemusel jäävad õpilased toitlustusteenuseta. Sellises olukorras ei ole Hankijal võimalik oodata kahekuulise etteteatamistähtaaja möödumist, kuna tegemist on lepingu keskse kohustuse rikkumisega. Samuti toob kohese lepingu erakorralise lõpetamise kaasa olukord kus kasutaja kohustuste rikkumise tõttu ei vasta ruumid kooli köögiroomidele või söögisaalile esitatavatele nõuetele, nt kui toitlustaja on tahtlikult kahjustanud ruume vandaalitsemise vm alusel.

5.20.2. VÕS §-i 116 kohaselt on lepingupoolel õigus leping erakorraliselt üles öelda olulise rikkumise korral. Vaidlustatud sätted konkretiseerivad lepingu kontekstis olukorrad, mida pooled loevad lepingu oluliseks rikkumiseks. Tegemist ei ole seadusest tuleneva õiguse laiendamisega, vaid selle sisustamisega avaliku teenuse eripära arvestades. Arvestades, et koolitoitlustus on avaliku huvi teenus, mille katkemine mõjutab otseselt õpilaste tervist ja heaolu, on Hankijal põhjendatud huvi sätestada mehhanism, mis võimaldab väga olulise rikkumise korral koheselt reageerida ja tagada teenuse järjepidevus. Seega ei ole sätted ebaproportsionaalsed ega põhjendamata ja on suunatud lepingu kesksete kohustuste täitmise tagamisele, ei välista konkurentsi ega sea pakkujatele ebamõistlikke piiranguid.

5.21. **Hankija** täiendas 04.03.2026 oma seisukohti järgnevalt.

5.21.1. Jätta rahuldamata Vaidlustaja taotlus eksperdi kaasamiseks. Asjas ei vaja lahendamist küsimus, mis eeldaks vaidlustuskomisjonilt teadusliku sensoorse analüüsi eriteadmisi.

5.21.2. HD p 6.7 – pakkumuse esitamine üksnes kahes osas

RHS § 185 lg 1 näeb vaidlustuse esitamise õiguse ette üksnes juhul, kui hankija rikub RHS-i nõudeid. Vaidlustaja etteheide ei ole suunatud Hankijale, vaid seadusandjale, kes RHS § 27 lg-tes 1 ja 3 sõnaselgelt ette näinud võimaluse piirata ühe ettevõtjaga sõlmitavate hankeosade arvu. Regulatsiooni rakendamine ei ole „suvaline“. Hankija on seisukohal, et see edendab

konkurentsi, kuna teenust saavad osutada rohkem erinevaid teenusepakkujaid ja see hoiab ära riski, et ühel pakkujal tekib probleeme samaaegsel teenuse käivitamisel viies koolis.

Vaidlustaja ei saa otsustada, kuidas on kõige otstarbekam Riigihanget läbi viia. RHAD-i ei saa vaidlustada väitel, et see on Vaidlustaja arvates ebamõistlik.

Kuna Hankija rakendab seaduses ette nähtud regulatsiooni, mis ei riiva Vaidlustaja subjektiivseid õiguseid, siis tuleb vaidlustus HD p-i 6.7 osas jätta läbi vaatamata.

5.21.3. HD p-id 7.2 ja 7.3 – puuduste parandamise võimalus

Vaidlustaja vaidlustab RHAD-is ette nähtud võimalust parandada pakkumuse puudused, kui neid on kuni 10. Kui puuduseid on enam või pakkuja esitab uue puudusega pakkumuse, lükkab Hankija pakkumuse tagasi. Vaidlustus tuleb jätta nende tingimuste osas läbi vaatamata, kuna tingimused ei riiva Vaidlustaja subjektiivseid õiguseid. Ühegi pakkuja osalus pole takistatud sellest, et tal on võimalik teatud arvu puuduste korral puudused parandada.

Ebaõige on Vaidlustaja teoretiseering, et iga potentsiaalselt õigusvastane hanketingimus on pakkuja õiguste riive. Pakkujad ei saa tugineda oma vaidlustuses üksnes asjaolule, et RHAD on vastuolus õigusnormidega.

Vaidlustaja eksib ka sisuliselt väites, et on ebaselge, millal toimuvad läbirääkimised ja millal mitte ning kui toimuvad, siis mille üle. Pakkujal puudub subjektiivne õigus nõuda, et menetlus viiakse läbi nii, nagu tema tahab.

5.21.4. HD p 8.1.1 – degusteerimine ja hindamine

Vaidlustaja muret pakkujate ebavõrdse kohtlemise, läbipaistvuse ja kontrollitavuse osas ei maanda eksperdi kaasamine. Vaidlustaja vaidlustab degusteerimise korda sisuliselt argumendil, et ilmselt asub Hankija pakkumuste hindamisel RHS-i rikkuma. See eeldus on meelevaldne ja ei anna alust tunnistada RHAD-i õigusvastaseks. Hetkel saab olla küsimus vaid selles, kas hindamismetoodika on RHS-iga kooskõlas ja vastus sellele on jaatav.

Riigikohus on selgitanud, et hindamisel ei saa subjektiivsust välistada ja ka subjektiivseid aspekte peab Hankijal olema võimalik hinnata, kui see on hankelepingu eset arvestades asjakohane (RHS § 85 lg 1). Toidu maitse ja lõhn on koolide toitude teenuse puhul vaieldamatult asjakohane. Seejuures on sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses Hankijal suurem kaalutlusruum menetluskorra kehtestamisel (RHS § 126 lg 2). Asjaolu, et hindamisel võib aset leida vigu, ei muuda õigusvastaseks hindamise kriteeriumit ennast.

5.21.5. Toidu maitse ja lõhna hindamine

Degusteerimise eesmärk pole laboratoorne sensoorne uuring ega toodete sensoorse profiili teaduslik kirjeldamine. Eesmärk on hinnata pakutava toidu üldist kvaliteeti, sobivust ja vastavust. Seetõttu puudub vajadus kasutada teaduslikke laborimeetodeid või kaasata väliseid sensoorse analüüsi spetsialiste. Kõige sobivamad testijad ongi komisjoni liikmed, kellel on igapäevane kokkupuude koolitoitudega.

Asjakohatu on ka väide, et kui komisjonis pole sensoorse analüüsi spetsialiste, peaks hindajaid olema vähemalt 100. Degusteerimise eesmärk ei ole toota statistiliselt üldistatavat teadusandmestikku, vaid teha hindamisotsus. RHS ei kehtesta nõudeid komisjoni suurusele ja hindamise kriteerium ei saa muutuda õigusvastaseks põhjusel, et komisjonis on Vaidlustaja arvates „liiga vähe“ liikmeid.

5.21.6. Toidu tekstuuri hindamine

Ka toidu tekstuuri hindamiseks peaks Hankija Vaidlustaja arvates kaasama isiku, kellel on toidu sensoorse analüütika alane koolitus ja kogemus. Hankija ei korda varasemaid selgitusi.

Hankijal pole võimalik ette näha, milliseid kõikvõimalikke toite pakutakse ja kuidas kõikide nende toitade tekstuuri hinnatakse ja Hankijal ei ole kohustust teha RHAD-is teatavaks hindamismeetodit, mida Hankija kohaldab pakkumuste hindamiseks ja järjestamiseks.

5.21.7. Toidu menüüle vastavuse hindamine

Menüüle vastavuse alakriteerium on vaidlustatud neljast alakriteeriumist kõige vähem hinnanguline. Kriteerium nimetab konkreetselt, et hinnatakse põhitoidu, lisandite, leiva või saia valiku ja joogi vastavust menüüle. Vaidlustaja eksib väites, et Hankija vastuses vaidlustusele sisalduvad selgitused peaksid sisalduma RHAD-is.

Euroopa Kohus on korduvalt nimetanud, et hindamiskomisjonile peab jääma teatud vabadus oma tööd korraldada ja seega võib ta korraldada oma tööd esitatud pakkumuste analüüsimisel ja kontrollimisel, muutmata hankedokumentides või hanketeates kehtestatud hindamise kriteeriume. Kriteerium ei muutu läbipaistmatuks üksnes põhjusel, et RHAD ei sisalda iga võimaliku kõrvalekalde jaoks eraldi punktitabletit.

5.21.8. Toidu välimuse hindamine

Hankijal pole võimalik toidu välimuse kriteeriumit lõpuni konkretiseerida. Hankijalt ei saa nõuda, et ta koostab iga võimaliku roa kohta „ilu maatriksi“ ja sellise maatriksi puudumine ei muuda RHAD-i õigusvastaseks.

5.21.9. Mitme toidukorra degusteerimine

Hankija pole nõus väitega, et vaidlustusmenetluses esitatud selgitused peaksid kajastuma RHAD-is. Hankijal on õigus vaidlustusele vastu vaielda ja oma argumente esitada, miks on hanketingimused õiguspärased, Hankijal on õigus ja vabadus oma tööd korraldada ja ükski vaidlustusmenetluses antud selgitus ei ole RHAD-iga vastuolus.

HD p 8.1.1 annab Hankijale õiguse valida üks või mitu toidukorda. Sellest sättest ei tulene, et sama hankeosa pakkujate suhtes võiks seda õigust kohaldada valikuliselt või diskrimineerivalt. Võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldub ka siis, kui seda enesestmõistetavat järeldust ei ole igas lauses dubleeritud. Igas Riigihanke osas korraldatakse igale pakkujale eraldi degusteerimine.

5.21.10. Degusteeritav toit

Vaidlustaja eksib väites, et erinevate toitade hindamine toob kaasa pakkujate ebavõrdse kohtlemise. Vaidlustaja ettepaneku realiseerimisel, et võrreldavuse nimel tuleks kõigile pakkujatele ette anda sama toit, ei hinnataks enam pakkuja pakkumuses sisalduvat menüüd, vaid Hankija poolt ette kirjutatud prooviprogrammi. See tähendaks sisuliselt proovitööd, mis ei pruugi üldse kajastada seda, mida pakkuja oma kahe nädala menüüs tegelikult pakkus. Toidu, mida hankelepingu täitmiseks valmistama ei pea, hindamine ei näita kvaliteeti. Võrdne kohtlemine on tagatud sellega, et kõigi pakkujate toite hinnatakse samade eelnevalt sätestatud kriteeriumide alusel ja ühtse hindamiskorra kohaselt.

5.21.11. Degusteerimine ja hindamise korraldus, sh asukoht

Teoreetiline võimalus ebavõrdseks kohtlemiseks hindamise ajal ei muuda RHAD-i õigusvastaseks. Õigusvastane oleks see, kui ebavõrdne kohtlemine leiab tegelikkuses aset. Kui see juhtub, on Vaidlustajal võimalik hindamisotsust vaidlustada.

5.21.12. Toitu hindav komisjon

RHS-ist ei tulene kohustust kaasata väliseid sensoorse analüüsi spetsialiste.

5.21.13. HD p 12.1 – läbirääkimised

HD p 12.1 koosmõjus HD p-iga 7.2 on suunatud puuduste kõrvaldamisele. Vaidlustatud tingimustel ei ole Vaidlustajat ega teisi pakkujaid kahjustavat sisu.

5.21.14. Vastavustingimus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“

Kahe nädala menüü esitamise tingimus ei ole kvalifitseerimise tingimus ja tegemist ei ebaoproportsionaalse nõudega.

5.21.15. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumus

Hankijal (kasutusse andjal) on kohustus tasuda koolilõuna eest kogu summa, mis sisaldab ka

lapsevanema osalust. Pakkujal (kasutajal) on õigus nõuda kogu summa tasumist 20. kuupäevaks. Selle kohustuse täitmine pole pandud sõltuvusse sellest, kas lapsevanem on enda osaluse tasunud või mitte.

5.21.16. Hankelepingu projekt p 4.1 – koolilõuna maksumuse muutmine/ indekseerimine
Hankijal ei ole piiramatut ühepoolset hinna muutmise õigust. Pärast üldlauset (*Koolilõuna maksumust on õigus muuta Tartu Linnavalitsusel*) on kohe sätestatud konkreetne indekseerimismehhanism, mille järgi koolilõuna maksumuse kujundamisel kasutatakse kindlat valemit ning mille tulemusena tõuseb hind igal aastal vastavalt THI toidukaupade ja mittealkohoolsete jookide komponendi ning alampalga muutustele. Seega ei ole hinnamuutuse alust jäetud lahtiseks ega Hankija vabaks äranägemiseks, vaid seotud eelnevalt määratud ja kontrollitava valemiga. Ebaõige on ka väide, justkui lepingu sõnastusest ei tulene, et indekseerimine toimub üksnes kord aastas. Lepingu tekst kasutab sõnaselgelt väljendit „igal aastal“ ning seob hinnamuutuse iga-aastase indekseerimismudeliga.

XL-portsjoni osas sätestab Hankelepingu projekti p 4.1, et XL-portsjoni maksumust on õigus muuta hoolekogul, kuid lepingu p-i 5.1.23 järgi pakutakse eritoitu, sh XL portsjonit või valikprae paketti, üksnes kokkuleppel kasutusse andjaga. Seega ei ole tegemist koolilõuna põhiteenuse vältimatu ja alati nõutava osaga, vaid kokkuleppelise lisalahendusega.

5.21.17. Hankelepingu projekt p 4.1 – hommikupudru hind

Vaidlustaja järeldus, nagu annaks leping Hankijale hommikupudru hinna osas piiramatut ühepoolset otsustusõigust, ei tulene lepingust. Hankelepingu projekti p-i 4.1 sõnastus on: *Hommikupuder kokkuleppelise hinna alusel (käesoleval hetkel 1,10 eurot) [---]*. Märge „käesoleval hetkel“ fikseerib hetkel kehtiva referentshinna, mitte piiramatut tulevase muutmiseõigust. Hommikupudru hinna kehtestab Tartu Linnavalitsus. Kuna Hankelepingu projekti p-i 5.1.1 kohaselt peab kasutaja olema kasutusse andja soovil valmis pakkuma hommikuputru, on tegemist nõudlusest ja kooli soovist sõltuva kõrvalteenusega.

5.21.18. Hankelepingu projekt p 4.2 – lapsevanema omaosaluse maksetingimus ning „kogu summa“

Vaidlustaja etteheide lapsevanema omaosalust puudutavate tingimuste kohta on, et need on üleliigsed ja ebavajalikud. Pakkujal puudub õigus vaidlustada tingimusi, mis on tema arvates asjakohatud. Hankija arvates need ka pole asjakohatud. Kui lapsevanem ei ole oma osa õigeaegselt tasunud, ei lükku kasutajale tasumine edasi. Hankelepingu projekt välistab toitlustaja vajaduse hakata ise lapsevanemate võlgnevustega tegelema.

5.21.19. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilase puudumisest teavitamine

Vaidlustaja nõuab sisuliselt, et lepingus tuleks lahti kirjutada kogu ARNO süsteemi kasutusloogika. Selline nõue ei ole põhjendatud. Leping sätestab, et lapsevanem tellib õpilasele koolitoidu e-keskkonnas ARNO ning tellitud, väljastatud, väljastamata, registreeritud ja registreerimata toidukordade ning puudumisest teavitamise arvestust peetakse e-keskkonnas ARNO. Sellega on selgelt määratud, milline süsteem on arvestuse alus ja kust tulenevad vastavad andmed pooltevaheliseks arvelduseks. Oluline on seegi, et Hankelepingu projekti p-i 4.3 õiguslik tagajärg on lepingus selgelt kirjas. Tellitud toidukord loetakse väljastatuks, kui lapsevanem ei ole teavitanud õpilase puudumisest. Seega ei sõltu kasutaja tasunõude alus mingist varjatud reeglist.

5.21.20. Hankelepingu projekt p 4.3 – õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine

Õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmise tingimused ei ole ebaselged. Toidukorra väljastamist loendatakse õpilasele väljastatud kiibi alusel toidukorra registreerimise kaudu, p 5.1.18 reguleerib erandolukorda, kus õpilasel ei ole õpilaspiletit kaasas, kuid toit on tellitud, valmistatud ja serveeritud. Sellisel juhul kasutatakse „vihiku süsteemi“ ning toitlustaja kannab vihikusse märgitud „söömised“ hiljem ARNO-sse. Tingimus ei riiva kuidagi Vaidlustaja

subjektiivseid õigusi, kuna sätte mõte on see, et toitlustajal oleks alus tasu saada.

5.21.21. Hankelepingu projekt p 4.3 – koolilõuna toetus

Pakkujal puudub õigus vaidlustada tingimusi, mis on tema arvates asjakohatud. Hankijal on vaja lepingus fikseerida tehniline arvelduskord ja kui need sätted „Vaidlustajasse ei puutu“, ei saa need ka tema subjektiivseid õiguseid riivata.

5.21.22. Hankelepingu projekti p 5.1.8 – koolilõuna menüü kooskõlastamine

Vaidlustaja väide, et õigusaktidest ei tulene Hankija õigust ega kohustust sätestada endale hankelepingutes toitlustaja koostatud menüüde kooskõlastamise õigust, on asjakohatu. Menüü kooskõlastamise õigus ei peagi tulenema õigusaktidest, et seda saaks hankelepingusse kirjutada. Menüü kooskõlastamine võimaldab Hankijal kontrollida menüü vastavust lepingule ja tehnilisele kirjeldusele ning õigusaktides sätestatud nõuetele. Kooskõlastamine ei anna koolile piiramatu sisuga muutmisõigust ja selline Vaidlustaja tõlgendus on meelevaldne.

5.21.23. Hankelepingu projekti p 5.1.10 – koolipuhveti pidamine

Vaidlustaja väidab, et Hankijal poleks keeruline kohe iga kooli puhul selgelt sätestada, kas toitlustajal on vastavas koolis puhveti pidamise kohustus või mitte. Hankija ei saa kooli eest otsustada, kas ja millal ta lepinguperioodi jooksul (60 kuud) puhvetit peab. Samas on selge, et koolil on õigus pidada puhvetit ja kui koolis on puhvet, peab toitlustusteenuse osutaja sellega arvestama. Hankija ei vaidle vastu, et puhveti pidamise kohustus mõjutab toitlustaja kulusid, kuid see ei tähenda, et tingimus on õigusvastane. See on teenuse osutamise äririsk.

5.21.24. Hankelepingu projekti p 5.1.32 – Ruumide, Seadmete ja Sisustuse hooldus enne Lepingu lõppemist

Selles, et erakorraline ülesütlemine on lepingu kohaselt võimalik ka etteteatamiseta, pole midagi ebaproportsionaalset.

5.21.25. Hankelepingu projekt p 5.1.37 – turvalisuse tagamine

Eduka pakkuja kohustuseks ei ole osutada turvateenust. Sellist tõlgendust Hankelepingu projektist ei tulene. Kuna söögisaal on toitlustaja valduses, peab ka toitlustajal olema üldine korra tagamise kohustus. See kohustus pole ebaproportsionaalne.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

6. Vaidlustaja esitas 27.02.2026 taotluse eksperdi kaasamiseks, mida vaidlustuskomisjon ei rahulda.

Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et küsimus sellest, kas degusteerimise kriteerium on piisavalt läbipaistev, kontrollitav, proportsionaalne ja võrdset kohtlemist tagav, on normatiivne hinnang ja ekspert ei saa asuda vaidlustuskomisjoni eest või asemel hindama, kas RHAD on RHS-iga kooskõlas.

7. Hankija viib Riigihanget läbi sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlusena.

RHS § 126 lg 2 kohaselt hankija määrab riigihanke alusdokumentides sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse korra. Hankija on käesoleval juhul kehtestanud erinevatest dokumentidest (sh HD) koosneva sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse korra.

RHS § 126 lg 7 kohaselt kohaldab hankija mh sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse läbiviimisel RHS §-ides 85, 110–112, 114–117 ja 119 sätestatud, kui riigihanke alusdokumentides ei ole sätestatud teisiti. Seega ei ole RHS 2. ptk-s hankemenetluse kohta sätestatud menetlusreeglid sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses automaatselt ja otsekohaldatavad, va üksikud erireeglid, ja Hankijal on lubatud reguleerida olukordi RHS-is sätestatust erinevalt.

8. HD p 6.7 on sõnastatud järgmiselt:

Pakkuja saab teha pakkumuse kahele hankeosale:

- *hankeosale I (Tartu Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium) ja/või*
- *hankeosale II (Tartu Descartes'i Kool) ja/või*
- *hankeosale III (Tartu Mart Reiniku Kool) ja/või*
- *hankeosale IV (Tartu Tamme Kool ja Ilmatsalu Põhikool).*

8.1. Ei saa olla vaidlust, et vastav piirang pakkumuste arvule on kehtestatud RHS § 27 lg 1 alusel, mille kohaselt *hankija võib ühe menetluse raames riigihanke osadeks jaotada, [...] sätestades hanketeates või muudes riigihanke alusdokumentides, kas ta lubab pakkujal esitada pakkumuse ühele, mitmele või kõigile osadele*, ja Hankija tegevus selliste piirangute kehtestamisel ei ole põhimõtteliselt keelatud. Küll aga ei võta see, et Hankija kinnitusel on tegemist *hankestrateegilise* otsusega, Hankijalt kohustust oma piiranguid põhjendada.

Hankija väitel on piirangu eesmärk hajutada teenuse osutamist erinevate pakkujate vahel ning soodustada mitmete teenuseosutajate kaasamist, millise eesmärgi asjakohatust Vaidlustaja ka ei väida. Küll aga peab Vaidlustaja eesmärgi saavutamise meedet (pakkumuse võib esitada vaid kahele hankeosale) põhjendamatult piiravaks olukorras, kus eesmärk võiks olla saavutatav ka piiranguga ühe pakkujaga sõlmitavate hankelepington arvule.

Seega ei ole küsimus antud juhul selles, et Hankija ei võiks seada eesmärgiks hankelepington sõlmimist vähemalt kahe erineva pakkujaga, et teenuse osutamine ei koonduks ühe pakkuja kätte (kui üks pakkuja võidaks kõik neli osa (viis kooli) ja tal tekivad lepingu täitmise käigus makseraskused, tööjõupuudus või tarneviivitused, võivad kõik koolid jääda korraga hätta ja piirang tagab, et teenust osutab vähemalt kaks erinevat ettevõtet).

8.2. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Hankija täiendavates seisukohtades esitatuga, et kuna Hankija rakendab seaduses ettenähtud regulatsiooni, siis Vaidlustaja subjektiivseid õigusi ei riivata ja vaidlustus HD p-ile 6.7 tuleb jätta läbi vaatamata.

Vaidlustaja subjektiivne huvi on antud juhul esitada pakkumus rohkem kui kahele Riigihanke osale ja saavutada sellega suurem võimalus sõlmida Riigihankes kuni kolm hankelepingut. Seega Vaidlustajal on subjektiivne huvi HD p-i 6.7 vaidlustamiseks. Hankija ülesanne oli vaidlustusmenetluses põhjendada, et Hankija soovitud eesmärk on saavutatav vaid Hankija valitud piiranguga. Praegusel juhul see nii ei ole.

8.3. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et olukorras, kus Hankija on samaaegselt kehtestanud piirangu ka sõlmitavate hankelepington arvule (HD p-i 6.7 säte: *Maksimaalne lepingute arv, mis ühe pakkujaga sõlmitakse on 3 (kolm)*) RHS § 27 lg 3 alusel (*hankija võib piirata ühe pakkujaga sõlmitavate hankelepington arvu, märkides hanketeates või muus riigihanke alusdokumendis ühe pakkujaga sõlmitavate hankelepington maksimaalse arvu*) ei ole Hankija vajadus piirata samaaegselt ka esitatavate pakkumuste arvu mõisteta, rääkimata sellest, et sellist piirangut saaks Hankija soovitud eesmärgi saavutamiseks pidada ainuvõimalikuks. Vaidlustuskomisjon nõustub Vaidlustajaga, et Hankija kirjeldatud eesmärk (teenus osutamise hajutatus, mitme teenuseosutaja kaasamine) on Vaidlustaja huve arvestaval viisil saavutatav juba ka sõlmitavate lepingute arvu piiramisega. Vaidlustaja väitel puudub vaid mehhanism käitumiseks juhul, kui pakkuja osutub edukaks rohkem kui kahes Riigihanke osas, ja vaidlustuskomisjon mõõnab, et analoogse mehhanismi kehtestamist nõuab Hankijalt juba RHS § 27 lg 4 maksimaalse sõlmitavate hankelepington arvu kehtestamisel RHAD-is.

8.4. Tulenevalt eespooltoodust leiab vaidlustuskomisjon, et kuna HD p-is 6.7 on sisuliselt esitatud kaks piirangut (üks seoses õigusega esitada pakkumus kahele hankeosale ja teine seoses ühe pakkujaga sõlmitavate hankelepington arvuga), mis peavad täitma ühte ja sama Hankija kirjeldatud eesmärki ja Hankija ei ole esitanud asjakohaseid põhjendusi, miks peaks sättes sisalduvat Vaidlustaja huve rohkem kahjustavat piirangut eelistama vähem kahjustavale, siis kohustab vaidlustuskomisjon Hankijat viima HD p-i 6.7 vastavusse õigusaktidega ettenähtud

nõuetega, kõrvaldamaks vastuolu RHS § 3 p-iga 1.

9. HD p-id 7.2, 7.3 ja 12.1

9.1. Vaidlustaja väitel on HD p-id 7.2 ja 7.3 vastuolus RHS § 114 lg-ga 2, mis ei dispositiivne ega luba Hankijal võimaldada pakkujal parandada pakkumuses sisulist puudust.

Vaidlustuskomisjon kordab p-is 7 väljendatud seisukohta, et Hankijal on lubatud sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses reguleerida olukordi RHS-is sätestatust erinevalt, sh pakkumuste vastavaks tunnistamist ja läbirääkimisi. Puudub vaidlus, et Hankijal on õigus Riigihanget läbi viia sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlusega. Seega üksnes asjaolu, et Hankija ei ole RHS § 114 lg-d 2 RHS-i sõnastuses HD-sse üle võtnud ja soovib seda teha RHS-is sätestatust teisiti (võimaldades pidada läbirääkimisi ja parandada kuni 10 puudust pakkumuses), ei tähenda HD p-ide 7.2, 7.3 ja 12.1 vastuolu õigusaktidega, sh ei riku Hankija sellega pakkujate õigust õiguspärasele menetlusele.

Kuna Hankijal on õigus sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses erisuste kehtestamiseks, siis on osalemisest huvitatud isikutel õigus osaleda selles menetluses neid reegleid järgides. Kui hankija korraldab sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse avatud, piiratud, konkurentsipõhise läbirääkimistega või väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusena, innovatsioonipartnerlusena, võistleva dialoogina või ideekonkursina, kohaldab ta vastava menetluse kohta sätestatud korda (RHS § 126 lg 8), kuid Hankija ei ole antud juhul Riigihanget läbi viinud ühegi eespoolnimetatud hankemenetlusena. Vaidlustaja võib jätta Riigihankes osalemata, kui tema jaoks on oluline, et riigihange, kus ta osaleb, oleks nt avatud või piiratud hankemenetlus (ilma läbirääkimisteta) ja viidaks läbi RHS 2. peatükis sätestatud korras (ilma erisusteta), sh kooskõlas RHS § 114 lg-dega 1 ja 2.

9.2. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Vaidlustajaga, et ebaselgeks jääb, mille üle läbirääkimisi peetakse. See, mille üle Hankija Riigihankes läbirääkimis peab, on sätestatud HD p-is 12.1 ja asjaolu, et see on üsna laiaulatuslik, ei tähenda, et see oleks ebaselge. Vaidlustaja arvamused sellest, et nii laiaulatuslikult (*piirideta*) läbirääkimiste võimaldamine on *ebavajalik* või et on *piisav*, kui pakkujale antakse ühekordne võimalus puuduste kõrvaldamiseks, ei tähenda, et Hankija regulatsioon oleks sellisena õigusvastane. Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et Vaidlustajal puudub subjektiivne õigus nõuda, et menetlus viidaks läbi nii, nagu tema seda tahab.

Veelgi enam – vaidlustuskomisjon ei näe, et vaidlustatud HD sätted rikuksid Vaidlustaja subjektiivseid õigusi olukorras, kus nn vigade parandamist on HD-s võimaldatud ühetaoliselt kõigile pakkujatele. Samuti ei väida Vaidlustaja, et need tingimused olemasoleval kujul takistaksid tal Riigihankes pakkumust esitada. Vaidlustajal ei saa RHAD-i vaidlustamise hetkel olla mingit veendumust, et tema mingeid vigu pakkumuses ei tee, mistõttu tema vigade parandamist Hankija poolt sätestatud viisil ja ulatuses ei vaja (aga teised kindlasti teevad ja vajavad). Seega vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga ka selles, et nendel tingimustel ei ole Vaidlustajat (aga ka teisi pakkujaid) kahjustavat sisu.

9.3. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et HD p-id 7.2, 7.3 ja 12.1 on sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses iseenesest lubatavad, HD-s piisavalt selged ning võrdselt soodsad kõikidele Riigihankes osalemisest huvitatud isikutele.

10. HD p 8.1.1

10.1. Vaidlustajal on etteheiteid nii hindamise kriteeriumidele sisuliselt (RHAD-is puuduvad sätted, kuidas ja mida täpselt toidu maitse, lõhna, struktuuri ning välimuse osas hinnatakse ja kuidas peab toit olema valmistatud selleks, et saada nende kriteeriumide kohaselt maksimumpunktid; menüüle vastavuse kriteeriumi osas jääb Vaidlustajale arusaamatuks, missugune menüü saab maksimumpunktid) kui ka hindamisega seotud sätete puudumisele

RHAD-is (mitu korda on komisjoni liikmetel õigus iga kriteeriumi eest punkte alandada; komisjoni liikmete kohustus oma hindepunkte põhjendada; millistel juhtudel ja tingimustel peaks aset leidma korduv degusteerimine). Lisaks on Vaidlustaja pidanud vajalikuks anda juhiseid, kuidas peaks Hankija tema arvates toitu degusteerima (sensoorne analüüs või kui suur peaks olema komisjoni liikmete arv, kui Hankija eelistab tavatarbijatest komisjoni liikmeid; Hankija peaks tagama hindamisel toidu valmistaja anonüümsuse, degusteerida tuleks samu toite samas kohas jne).

Vaidlustuskomisjon ei pea kõrvaldama kõiki Vaidlustaja välja mõeldud kahtlusi ega pea seetõttu vajalikuks peatuda eraldi kõikidel Vaidlustaja ettepanekutel ja/või etteheidetel. Riigihanget korraldab siiski Hankija ja nendel tingimustel, mida tema peab vajalikuks ja asjakohaseks (Hankija teab reeglina kõige paremini, mida tal on vaja ja kuidas selle tulemuseni jõuda) ning see, et Riigihanget saaks läbi viia kuidagi teisiti või mingite muude, Vaidlustajale paremini sobivate, reeglite järgi, ei muuda RHAD-i olemasolev kujul läbipaistmatuks, kontrollimatuks või mõnda muud RHS §-is 3 sätestatud üldpõhimõtet rikkuvaks. Kõik isikud, kes tegutsevad turul vastavas valdkonnas, ei pea igal juhul saama endale sobivatel tingimustel Riigihankes osaleda ja pakkumust esitada.

10.1.2. Hindamiskriteeriumid

HD p-i 8.1.1 kohaselt omistatakse maksimaalselt 40 hindepunkti pakkumusele koolis pakutava koolilõuna degusteerimise tulemusel (edaspidi ka Degusteerimise kriteerium), millisel juhul hinnatakse:

- toidu maitset ja lõhna;
- toidu tekstuuri;
- pakutava toidu vastavust menüüle;
- toidu välimust.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Degusteerimise kriteerium on kooskõlas RHS § 85 lg-ga 1, see on eesmärgipärane ja selle rakendamisel on Hankijal võimalik tegutseda läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt.

10.1.2.1. Hankijal on hindamiskriteeriumide ja nende osakaalu määratlemisel ulatuslik kaalutlusruum. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Riigihankes, mille esemeks on toitlustusteenuse pakkumine, omab pakutava toidu hindamist puudutav Degusteerimise kriteerium otsest puutumust hankelepingu esemega. Tegemist on hindamiskriteeriumiga, mille alusel hinnatakse pakkumuse kvaliteeti. .

RHS § 85 lg 8 kehtestab avatud loetelu mh kvalitatiivsetest hindamise kriteeriumidest, milleks võib olla ka kvaliteet, sh esteetilised omadused. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et toitlustusteenuse pakkumisel toitude hindamisel liigituvad toitude esteetiliste omaduste alla nii toidu maitse, lõhn, tekstuur kui ka välimus, mis mõjutavad seda, kuidas inimene meelte kaudu toitu tajub ja kogeb.. Degusteerimise kriteerium, mis neid esteetilisi omadusi hindab, on iseenesest RHS-iga kooskõlas ja lubatav. Tõsi - Degusteerimise kriteerium on subjektiivne, kuid RHS iseenesest ei välista subjektiivsete hindamise kriteeriumide kehtestamist ja vaidlustusmenetluses on Vaidlustaja ka möönnud, et Degusteerimise kriteeriumi kasutamine ei ole põhimõtteliselt õigusvastane.

10.1.2.2. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Vaidlustajaga, et Degusteerimise kriteerium peaks õiguspärasuseks sisaldama ka seda, kuidas ja mida täpselt toidu maitse, lõhna, struktuuri, välimuse osas hinnatakse ja kuidas peab toit olema valmistatud selleks, et saada nende kriteeriumide kohaselt maksimumpunktid.

Euroopa Kohus on asjas C-6/15, p-is 25 märkinud, et *iga edukaks tunnistamise kriteeriumi suhteline osakaal peab olema selgelt määratletud hankemenethuse algusest peale, et võimaldada pakkujaatel objektiivselt kindlaks määrata milline on ühe edukaks tunnistamise kriteeriumi tegelik tähtsus võrreldes teistega, kui hankija hiljem neid hindab* ja seda Hankija on Riigihankes ka teinud. Viidatud kohtuotsuse järeldus on, et *juhul kui teenuste*

riigihankemenetluses tuleb edukaks tunnistada hankija seisukohast majanduslikult soodsaima pakkumuse esitaja, siis ei ole hankija kohustatud võimalikele pakkujatele hanketeates või asjaomase hanke dokumentides teatavaks tegema hindamismeetodit, mida hankija antud juhul kohaldab pakkumuste hindamiseks ja järjestamiseks.

Antud juhul on olukord analoogne: teenuse riigihankes tunnistatakse edukaks majanduslikult soodsaim pakkumus, RHAD-is on teatavaks tehtud hindamise kriteeriumid, sh Degusteerimise kriteerium (ja ka selle alakriteeriumid) ja omistatavad hindepunktid. *Hindamiskomisjonile peab jääma teatud vabadus oma tööd korraldada [---] ja Hankija peab saama pakkumuste hindamiseks ja järjestamiseks kohaldatavat hindamismeetodit kohandada konkreetse juhtumi asjaoludele* (viidatud Euroopa Kohtu otsuse p-id 29 ja 30). Seega Hankija ei pea RHAD-is hindamiskriteeriumides lahti kirjutama, milline peaks olema „ideaalne pakkumus“, millele Hankija ei saa jätta maksimumpunkte omistamata ega ka seda, mida komisjoni liige hindamiskriteeriumi rakendamisel toitu hinnates tajuma ja kogema peab selleks, et hinnatavale toidule mingi arv punkte omistada või omistamata jätta ning asjaolu, et selliseid sätteid RHAD-is (HD-s) ei sisaldu, ei muuda HD p-i 8.1.1 iseenesest õigusvastaseks.

Vaidlustaja soovib ilmselgelt liigset reguleerimist, mis vähendaks Hankija subjektiivsust miinimumini, kuid Hankijal on õigus osta kvaliteeti viisil, kus pakkuja peab ka ise pingutama parima lahenduse nimel.

10.1.2.3. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Vaidlustaja väitega, et RHAD-is peaks sisalduma ka säte toidu menüü vastavuse hindamiseks (missugune menüü saab maksimumpunktid), ja Hankija vastavasisulised selgitused peaksid sisalduma RHAD-is.

Hankija on vaidlustusmenetluses piisavalt selgitanud, kuidas menüü vastavust hinnatakse ja vaidlustuskomisjonile arusaadavalt on Vaidlustaja seda ka mõistnud, asudes täiendavates seisukohtades väitma, et need selgitused peaksid sisalduma RHAD-is.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankija selgitused vastavad HD-le ega muuda seda, mistõttu vaidlustuskomisjon ei kohusta Hankijat antud selgitustega HD-d täiendama. Kui Vaidlustaja küsib analoogse küsimuse ka RHS § 46 lg-s 1 sätestatud korras, saavad Hankija vastusest RHR-i kaudu teada ka kõik teised Riigihankes osalemisest huvitatud isikud, kes vaidlustusmenetluses esitatud erinevate selgitusega ei pruugi kursis olla. Samas – kuna Hankija ei ole vaidlustusmenetluses antud selgitustega HD-d muutnud vaid üksnes selgitanud, kuidas ta HD-s sätestatud menüü vastavuse hindamist läbi viib, siis läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõttega Degusteerimise kriteeriumis pakutava toidu vastavuse hindamine menüüle iseenesest vastuolus ei ole. Vaidlustaja on väljendanud jätkuvalt vaid arusaamatust sellest, *kui mitu punkti ühe või teise menüü puuduse eest on igal hindajal õigus või kohustus vähendada, millele pidi vastuse andma juba Hankija selgitus, et ühe ja sama puuduse eest ei ole komisjoni liikmel õigust vähendada rohkem kui üks punkt.*

10.1.2.4. Samal seisukohal, et Hankija selgitused, mis RHAD-i ei muuda ja üksnes selgitavad, kuidas Hankija kavatseb HD p-is 8.1.1 sätestatud Degusteerimise kriteeriumi kohaldada (sellega seotud hindamist läbi viia), ei pea kohustuslikus korras olema RHAD-i sisse viidud, on vaidlustuskomisjon ka seoses Hankija selgitustega selle kohta, millised juhised komisjoni liikmetele toidu hindamiseks antakse ning kuidas hinnatav toit välja valitakse:

- sama asjaolu eest ei ole lubatud korduvalt punkte vähendada;
- komisjoni liige peab vähendama punkte vähemalt 0,5 punkti võrra juhul, kui selles kategoorias tuvastatakse mingi puudus;
- ühe ja sama puuduse eest ei ole komisjoni liikmel õigust vähendada rohkem kui üks punkt;
- iga punktivähendus peab olema seotud konkreetse põhjendusega;
- Hankija lähtub põhimõttest, et sama hankeosa kõigi pakkujate puhul kohaldatakse ühesugust lähenemist – kui otsustatakse degusteerida ühte toidukorda, tehakse seda kõigi pakkujate puhul, kui kahte, siis samuti kõigi puhul (mitme toidukorra degusteerimine). Vaidlustaja arusaamatuse, kas igas Riigihanke osas korraldatakse igale pakkujale eraldi degusteerimine, kõrvaldab Hankija vastus: *Igas Riigihanke osas korraldatakse igale pakkujale eraldi degusteerimine;*

- Hankija valib degusteerimiseks sellise toidukorra, mis sisaldub pakkuja poolt esitatud kahe nädala menüüs, toidule ei anta hindepunkte pakkujate menüüde võrdluses, Hankija valib pakkujate menüüdest toidud nii, et need oleksid vähemalt samalaadsed (degusteeritav toit). Enamus küsimustest, millele on antud eespooltoodud vastused, on Vaidlustaja juba ka RHR-is Hankijalt küsinud ja Hankija on neile vastanud viitega vaidlustusmenetlusele: *Seoses vaidlustusmenetlusega, annab hankija oma seisukohad sellele küsimusele vaidlustusmenetluse käigus*. Vaidlustuskomisjon märgib, et lõppeks peab Hankija RHS § 46 lg 1 täimiseks Vaidlustaja RHR-is esitatud küsimustele vastamiseks teabevahetuse korraldama siiski elektrooniliselt RHR-is.

10.1.3. Eraldi ettepanekute/etteheidete ploki HD p-i 8.1.1 on Vaidlustaja esitanud seoses degusteerimise korraldamisega ja toitu hindava komisjoniga.

Vaidlustuskomisjon jääb seisukohal, et Degusteerimise kriteerium on lubatav ja õiguspärane ja Vaidlustaja seisukohad seoses degusteerimise korraldamise ja toitu hindava komisjoniga ei muuda hindamiskriteeriumi iseenesest õigusvastaseks, sealjuures on Hankija HD-s piisavalt avanud ja vaidlustusmenetluses selgitanud Degusteerimise kriteeriumi kohaldamisega seotud korralduslikke asjaolusid, sh komisjoniga seotud asjaolusid.

10.1.3.1. Vaidlustaja eeldab vaidlustuses läbivalt ekslikult, et toidu õiguspäraseks hindamiseks tuleb läbi viia sensoorne hindamine (teaduslikult kontrollitud katse toidu hindamiseks), kuigi Riigihankes on Hankija eesmärk hinnata reaalselt kasutajakogemust. Hankija moodustatav komisjon on selleks piisavalt suur ja on väheusutav, et Vaidlustaja huvides on degusteerimiseks valmistada mõne lisaportsu asemel Hankija komisjonile 100+ lisaportsu, mis Vaidlustaja arvates saaks tegelikult anda usutava kasutajakogemuse. Puudub alus arvata, et väiksem komisjon ei suuda anda piisavalt usaldusväärset hinnangut. Vaidlustaja nõue 100+ hindaja kaasamiseks on ilmselgelt ebamõistlik ja põhjendamatult, mis ei ole seotud Riigihanke eesmärgiga. Veelgi enam - kui hinnatakse kooliõpilastele pakutava toidu meeldivust (maitse, lõhn, tekstuur, välimus), siis ongi vaidlustuskomisjoni hinnangul asjakohane ja põhjendatud kasutada toidu hindamiseks tavakasutajaid ja mitte eksperte, kuna ekspertide kaasamine võib tulemust isegi moonutada, kuna nad ei esinda sihtrühma.

Hankijal on RHS-ist tulenev diskretsioon korraldada oma komisjoni tööd, sh määrata komisjoni suurus, koosseis ja töökord, ja see ei pea olema detailideni reguleeritud RHAD-is, kui see ei mõjuta pakkujate võrdset kohtlemist. Vaidlustuskomisjon leiab, et antud juhul komisjoni määramise asjaolud pakkujate võrdset kohtlemist ei mõjuta – kõik komisjoni puudutavad reeglid, sh Hankija selgitused komisjoni ja komisjoni töökorralduse kohta, on ühetaoliselt kohaldatavad kõikide pakkujate pakkumuste hindamisele ja Vaidlustaja püüab põhjendamatult piirata Hankija korralduslikku diskretsiooni.

10.1.3.2. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Vaidlustajaga, et HD p-i 8.1.1 õiguspärasuseks (läbipaistvus, pakkujate võrdne kohtlemine) tuleks degusteerimine ja hindamine korraldada selliselt, et toidu valmistaja poleks teada ning toitu hinnataks samades ruumilistes tingimustes. RHS ei anna Vaidlustajale õigust nõuda Riigihankes anonüümset pakkumuse hindamist ja puudub alus arvata, et RHAD-is sätestatud korras Degusteerimise kriteeriumi kohaldamisel asuvad komisjoni liikmed mingil põhjusel Vaidlustajat diskrimineerima põhjusel, et nad teavad, et toidu on valmistanud Vaidlustaja. Hankija peab tagama, et komisjoni liikmeid ei hakka toidu hindamisel mõjutama mingid muud tegurid peale HD p-is 8.1.1 sätestatu. Samuti on Hankija vaidlustusmenetluses piisavalt ning asjakohaselt selgitanud, miks ei pea (ei saa) toidu degusteerimine toimuda samal ajal samades ruumilistes tingimustes.

Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et toidu valmistaja teadmine ning toidu degusteerimine erineval ajal ja erinevas kohas ei muuda Degusteerimise kriteeriumi ega hindamist iseenesest õigusvastaseks ja Vaidlustaja kahtlused selles, et Hankija (Hankija moodustatud komisjoni liikmed) ei oska tema toitu hinnata, ei põhine antud juhul õigusvastasel HD p-il 8.1.1. Lõpptulemusel saab ja peab olema hindamise läbipaistvus ja kontrollitavus tagatud eelkõige

komisjoni liikmete poolt antud hindepunktide põhjendatuse kaudu. Subjektiivse iseloomuga kvaliteedikriteeriumide korral ei saa Vaidlustaja RHAD-i vaidlustamise kaudu saavutada olukorda, kus ta teab juba enne pakkumuse esitamist, kui palju hindepunkte peab Hankija tema toidule Degusteerimise kriteeriumi alusel omistama. Lisaks on Ringkonnakohus otsuse 3-18-752 p-is 10 mh märkinud, et *HD õigusvastasust saab põhjendada viitega ebavõrdsele kohtlemisele pakkumuste hindamisel üksnes siis, kui pakkumuste objektiivne võrreldavus on HD puudusi arvestades juba loogiliselt välistatud*. HD p-is 8.1.1 selliseid ilmseid puudusi ei ole.

10.1.4. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et HD p 8.1.1 ei ole õigusvastane. Riigihanke tingimuste, sh hindamiskriteeriumide, määratlemisel on Hankijal avar kaalutlusruum ning riigihankes osalevatel pakkujatel puudub subjektiivne õigus nõuda, et hankija kehtestaks tingimused, mis nende huve enim tagaks või hankelepinguga võetavad riskid täielikult maandaks (vt nt Tallinna Halduskohtu otsus nr 3-21-613, p 10).

11. Vastavustingimuste alajaotus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“

Vastavustingimustes on Hankija sätestanud järgneva:

PAKKUMUS EHK KAHE NÄDALA MENÜÜ

Täpsed tingimused on sätestatud hankedokumendi punktides 6.5. ja 6.6.

Ilmselt on Hankija silmas pidanud HD p-te 6.5.1-6.5.7, kuna p 6.5 HD-s puudub, kuid Vaidlustaja etteheide ei puuduta seda, mida Hankija on viidatud HD punktises sätestanud, vaid käsitleb Hankija põhimõttelist õigust käsitleda näidismenüüd pakkumusena.

11.1. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Vaidlustaja väitega, et tegemist on proovitööga RHS-i mõttes, mida Hankija ei võigi hinnata. Puudub vaidlus, et RHS § 101 lg 1 ei näe isegi võimalust teenuse tellimisel proovitöö nõudmiseks. Vaidlustaja väide, et Riigihankes võiks piisav olla nõuda näidismenüü esitamist üksnes pakkumuse majandusliku soodsuse hindamiseks näitab, et Vaidlustaja on tegelikult ka ise aru saanud, et näidismenüü on pakkumuse, mitte kvalifitseerimise tingimuse osa (pakkuja kvalifikatsiooni puutuvat ei saa Hankija hinnata).

11.2. Hankija on näinud RHAD-is ette näidismenüü hindamise (HD p-id 8.1.2-8.1.3), samuti nähtub HD p-ist 8.1.1, et Degusteerimise kriteeriumi kohaldamiseks valitakse toidukord välja *pakkuja esitatud pakkumusest*, so kahe nädala menüüst. See vastab põhimõttele, et hinnata saab vaid pakkumust ja hindamiskriteeriumid peavad olema seotud Riigihanke esemega. Seega RHAD-is käsitleb Hankija näidismenüüd selgelt pakkumusena, mitte osana kvalifitseerimise tingimustest.

11.3. Vaidlustaja väitel on näidismenüü esitamise nõue ebaproportsionaalne, kuna sellega kaasneb arvestatav risk, et iga väiksempi sisuline eksimus viib pakkumuse tagasilükkamiseni. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et sellist ebaproportsionaalsust antud juhul ei esine, kuna Hankija on Riigihankes sätestanud mh vigade parandamise mehhanismi (HD p-id 7.2 ja 7.3), st iga väiksempi eksimus ei too kaasa pakkumuse tagasilükkamist.

11.4. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Vastavustingimustes ei ole ühegi Riigihanke osa alajaotus „Pakkumus ehk kahe nädala menüü“ õigusvastane.

12. Hankelepingu projekti tingimused

12.1. Hankelepingu projekti p 4.1:

- koolilõuna maksumus;
- koolilõuna maksumuse muutmine;
- hommikupudru hind (sh Hankelepingu projekti p 5.1.1);
- indekseerimine.

12.1.1. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankelepingu projekti p-i 4.1 esimesest lausest pidi olema Vaidlustajale arusaadav, mida käsitleb Hankija Riigihankes koolilõuna maksumusena ja vastav vaidlustuses väljendatud arusaamatus on otsitud. Samuti on Hankija Hankelepingu projekti p-is 4.2 selgelt sätestanud, et eelmise kuu koolilõuna eest kantakse kogu summa (sh lapsevanema osalus) pakkujale üle *toitlustamiskuule järgneva kuu 20. kuupäevaks* [---]. Kui Vaidlustaja ikkagi ei olnud kindel, kas ta mõistab RHAD-i õigesti, siis vastavad ebaselgused oleksid olnud kõrvaldatavad RHS § 46 lg-s 1 sätestatud korras selgituste küsimisega. Hankija poolt vaidlustusmenetluses esitatud vastavasisulised selgitused ei pea sisalduma Hankelepingu projektis, kuna need üksnes selgitavad Vaidlustajale Hankelepingu projektis sätestatud ega muuda seal midagi. Samal seisukohal on vaidlustuskomisjon seoses Vaidlustaja väljendatud arusaamatusega seoses indekseerimisega – kui Vaidlustajale jäi Hankelepingu projektist arusaamatuks, mitu korda aastas Hankija koolilõuna maksumust indekseerib, millisest allikast andmed (THI) indekseerimiseks saadakse, millisest ajahetkest hinnamuudatus jõustub vm tulnuks tal see vaid Hankijalt üle küsida.

12.1.2. Ei saa olla vaidlust, et Hankija maksab koolilõuna toetust (lapsevanemate osalus ei ole kogu koolilõuna eest tasumisele kuuluv summa). PGS § 42 lg 5 kohaselt kehtestab koolilõuna toetuse kasutamise tingimused ja korra valla- või linnavolikogu, millest tulenevalt nõustub vaidlustuskomisjon Hankija seisukohaga, et valla- või linnavolikogul on põhimõtteline õigus koolilõuna toetuse suurus määrata ja seda ka muuta.

12.1.3. Vaidlustaja väitel on sätted, mis annavad teenuse tellijale ühepoolset õiguse teenuse hinda muuta, sh alandada, vastuolus asjakohasuse ja põhjendatuse põhimõttega, lisaks on tegemist ebamõistlikult kahjustatavate tüüptingimustega. Ilmselgelt ei riku Vaidlustaja õigusi Hankija õigus korrigeerida koolilõuna maksumust kõrgemaks ja oluline on märkida, et antud juhul on Hankelepingu projekti p-is 4.1 sätestatud sõnaline indekseerimismudeli kirjeldus viisil, et sellest nähtub mudeli kasutamine vaid juhuks, kui koolilõuna hind vastavalt *THI toidukaupade ning mittealkohoolsete jookide komponendist ning alampalga muutustest* tõuseb. Tõsi – valem võimaldab indekseerimismudeli kasutamist nii positiivse kui ka negatiivse indeksi kohaldamiseks.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et hankelepingus hinna muutmise lubatavus ei ole aga igal juhul õigusvastane (nt RHS § 123 lg 1 p 2 annab hankijale õiguse sõlmitud hankelepingut muuta uut riigihanget korraldamata, kui *muudatuse väärtusest sõltumata ei muudeta hankelepingu üldist olemust ja muudatuse ulatus, sisu ja kohaldamistingimused, näiteks hinna läbivaatamise kohta, olid riigihanke alusdokumentides selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt ette nähtud*). Antud juhul on hinna muutmise kord selge ja RHAD-is ette nähtud.

12.1.4. Vaidlustajale jääb arusaamatuks, kas pakkujal on õigus hommikupudru pakkumisest keelduda, kui Hankijaga ei saavutata kokkulepet hommikupudru hinna osas, samuti kas toitlustajal on kohustus pakkuda XL-portsjone. Hankija on kinnitanud pakkuja kohustust hommikuputru ja XL-portsjonit pakkuda, kui kool seda soovib.

Hommikupudruga seoses väidab Vaidlustaja veel, et kui hommikupudru hinna kehtestamise õigus on ühepoolset Hankijal, siis on tegemist RHS-is sätestatud asjakohasuse ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumisega ja ebamõistlikult kahjustava tüüptingimusega. Märkimisväärne on, et Vaidlustajat ei häiri Hankija õigus kehtestada ühepoolset koolilõuna maksumus, samuti ei väida Vaidlustaja, et kehtiv hommikupudru kokkuleppeline hind 1.10 eurot, mis on pakkujatele Hankelepingu projektis teatavaks tehtud, oleks põhjendamatult madal ega kataks teenuse osutamise kulusid (alles mõned aastad tagasi (2021) tõendasid turuosalisel mitmetes vaidlustus- ja kohtumenetlustes, et hommikusöögi ja koolieine legitiimne turuhind on 2 senti). Vaidlustuskomisjoni arvates ei riku Hankija poolt kõikidele pakkujatele ühetaolise õiglase hommikupudru hinna kehtestamine iseenesest RHAD-is riigihanke üldpõhimõtteid.

12.1.5. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon kokkuvõtlikult seisukohal, et

Hankelepingu projekti p 4.1 (ega ka 5.1.1) ei ole ilmses mittevastavuses RHS §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetega.

12.2. Hankelepingu projekti p 4.2:

- lapsevanema omaosaluse maksetingimus ning „kogu summa“

Vaidlustuskomisjon mõonab, et Hankelepingu projekti p 4.2 puudutab pakkuja kohustust ainult niivõrd, kui võrd see sätestab pakkuja kohustuse kanda raha õpilase koolitoidu kontole ARNO keskkonnas, kui lapsevanem on selle mingil põhjusel pakkuja kandnud. Vaidlustaja arusaamatus sellest, miks peaks lapsevanem tasuma koolilõuna eest pakkuja, ei vaja arusaamiseks iseenesest RHAD-i muutmist – lapsevanemad võivad eksida (kannavad ARNO asemel raha pakkuja) ja sellisel juhul tuleb pakkujal endal kanda saadud summa õpilase koolitoidu kontole ARNO keskkonnas. Vaidlustaja ei väida, et sellise kohustuse panemine pakkuja oleks lubamatu ja rikuks Vaidlustaja õigusi.

Isegi kui selle punkti lisamise vajadus Hankelepingu projekti on tervikuna küsitav, ei saa selle sisaldumine Hankelepingu projektis iseenesest rikkuda Vaidlustaja õigusi või kahjustada tema huve. Hankija selgituste kohaselt on see punkt üksnes informatiivne, sh aitavad Hankija selgitused mõista „kogu summa“ sätte eesmärki, ja selle sisu teadmine ei ole pakkuja täiesti kasutu. Lisaks - Vaidlustajal puudub õigus nõuda Hankelepingu projekti p-i 4.2 vaidlustamise kaudu, mida Vaidlustaja ise peab lapsevanema maksetingimusi reguleerivaks sätteks, Hankeprojekti täiendamist punktiga, mis sisulise vaidlusega Hankelepingu projekti p-i 4.2 õiguspärasuse üle mingilgi moel ei seostu.

12.3. Hankelepingu projekt p 4.3:

- õpilase puudumisest teavitamine;

- õpilasele toidu väljastamise registreerimata jätmine (2x);

- koolilõuna toetus.

Vaidlustajale jääb arusaamatuks, millal ja kellele peab lapsevanem olema teavitanud õpilase puudumisest, mida tähendab toidu välja võtmise registreerimata jätmine ja kuidas see puudutab pakkuja õigusi, lisaks on Vaidlustaja väitel säte vastuolus Hankelepingu projekti p-is 5.1.18 sätestatuga ja ebaselgeks jääb, missugust õigusakti, millega on ette nähtud koolilõuna toetuse ülekandmine toitlustajale, Hankija silmas peab.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kõik Vaidlustaja väljendatud ebaselgused oleks saanud kõrvaldada selgituste küsimise kaudu RHS § 46 lg-s 1 sätestatud korras ja ükski neid ei vaja arusaamiseks Hankelepingu projekti p-i 4.3 RHS-iga kooskõlla viimist. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankija selgituste siinkohal üle kordamine ei ole asja lahendamiseks vajalik. Pealegi väidab Vaidlustaja, et kui toidukorra väljastamine ei oma mingit mõju toitlustaja ja Hankija õigustele ja kohustustele, siis on vastavad reeglid Hankelepingu projektis nagunii üleliigsed. Isegi kui see nii on, siis Vaidlustaja õigusi sellise liigse informatsiooni esitamine Hankelepingu projektis ei riku (Vaidlustajat ei kahjusta mingilgi moel Hankija poolt Hankelepingu projekti lisatud informatsioon lepingu täitmise taustal toimuvast). Ringkonnakohus on otsuse nr 3-21-613 p-is 14 mh märkinud, et *Riigihankes osalemisest huvitatud ettevõtjal on õigus nõuda HD muutmist üksnes siis, kui see on vastuolus õigusaktidega [---] Kohus saab kontrollida nende tingimuste õiguspärasust ulatuses, mis riivavad kaebaja kui potentsiaalse riigihankel osaleja õigusi. [---]*

12.4. Hankelepingu projekt p 5.1.8:

– koolilõuna menüü kooskõlastamine

Vaidlustajale jääb ebaselgeks, millistel tingimustel Hankija menüü kooskõlastab, millistel mitte. Menüü koostamine on pakkuja pädevuses ja Hankijale piisab võimalusest teha mittesiduvaid ettepanekuid. Hankija väitel on nõude eesmärk tagada menüü vastavus lepingule, tehnilisele kirjeldusele ja õigusaktides kehtestatud nõuetele.

Vaidlustuskomisjon leiab, et vaidlusalune tingimus võimaldab Hankijal kontrollida menüü vastavust RHAD-is kehtestatud nõuetele ja Vaidlustaja ei saa öelda, et Hankija seda teha ei saa

või ei tohi või võib seda teha ainult ulatuses, kus tema kõik ettepanekud on mittesiduvad. Koolitoitlustuses on mh oluline vastavus toitumisjuhiste ja pakkujal puudub õigus sellise kontrolli takistamiseks või mittevastavuste tuvastamisel Hankija ettepanekute käsitlemiseks mittesiduvatenä. Vaidlustuskomisjon mõnab, et kooskõlastamine ei tohi muutuda meelevaldseks ega põhjendamatult takistavaks, kuid leiab, et tingimus iseenesest on mõistlik, kooskõlas koolitoitlustuse eesmärkidega ega ole ilmselgelt ebaproportsionaalne.

12.5. Hankelepingu projekt p 5.1.10:

- koolipuhveti pidamine.

Vaidlustaja väitel jääb ebaselgeks, kas toitlustajal on kohustus pidada söögisaalis koolipuhvetit. Hankija väitel on koolipuhveti pidamine asjakohane ja vajalik ning selle otsuse teeb iga kool eraldi.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kooli puhveti pidamise kohustus on Riigihanke kontekstis oluline lisatingimus ja kui Hankija soovib, et toitlustajal tuleb lisaks koolilõunale ja koolieinele, mille kohta on esitatud RHAD-is tehniline kirjeldus, pidada ka puhvetit, peab see olema RHAD-is ja lepingus selgelt kirjas. Vaidlustuskomisjonile äratuntavalt on praegusel juhul RHAD-is esimene ja ainus koht Hankelepingu projekt, kus Hankija on pannud pakkujatele ebamäärase kohustuse koolipuhveti pidamiseks kui kool seda soovib ja *vajadusel* kuni kella 16-ni. Vaidlustuskomisjon ei väida, et Hankija ei või koolipuhveti teenust tellida osana Riigihankega tellitavast toitlustusteenusest, kuid pakkujat peab juba pakkumust esitades teadma, millistel tingimustel ja millist teenust temalt oodatakse. Antud juhul on Hankelepingu projekti p-is 5.1.10 sätestatud koolipuhveti pidamine ülejäänud RHAD-i tingimusi arvestades üllatuslik, selle seotus Riigihanke esemega arusaamatu ja teenuse osutamise tingimused ebamäärased. Isegi kui tegemist on samuti olemuslikult koolis toitlustusteenuse osutamisega, ei saa Hankija RHAD-is jätta lahtiseks kõiki teenuse osutamise seotud küsimusi alates sellest, kas üldse tuleb teenust osutada ja kui tuleb, siis kellele ja mis tingimustel. Koolipuhveti pidamise kohustus ei ole iseenesestmõistetavalt kooli toitlustusteenuse osa, millega seotud kohustused tuleb pakkujatel igal juhul ja alati arvestada pakkumusse.

Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankelepingu projekti p 5.1.10 on läbipaistmatu ja ebaproportsionaalne (vastuolus RHS § 3 p-iga 1).

12.6. Hankelepingu projekt p 5.1.32:

- ruumide, seadmete ja sisustuse hooldus enne lepingu lõppemist.

Vaidlustaja peab nõuet ebaproportsionaalseks, kuna sätte täitmine ei ole tõenäoliselt võimalik hankelepingu ennetähtaegse erakorralise lõpetamise puhul. Seega Vaidlustaja ei väida, et tingimus oleks õigusvastane mis tahes muudel juhtudel v.a erakorraline ülesütlemine.

Vaidlustuskomisjon ei nõustu Hankijaga, et tingimus ei ole õigusvastane, kuna toitlustajal on lepingust tulenev kohustus ruumid/seadmed jooksvalt korras hoida ja hooldust teostada ning lepingu lõppemisel ennetähtaegselt on toitlustajal õigus kahju hüvitamisele muudel alustel.

Asjaolu, et toitlustajal on kohustus jooksvalt ruume korras hoida ei tähenda, et hooldused ja puhastused peaksid olema tehtud igal kuul samal ajal, kuna üksnes selliselt on võimalik tagada, et lepingu ennetähtaegsel erakorralisel lõpetamisel oleksid hooldused ja puhastused tehtud *ühe kuu jooksul enne Lepingu lõppemist*. Veelgi enam – rasvapüüdjate puhastus on selgelt ette nähtud *vähemalt kaks korda aastas* ja on äärmiselt vähetõenäoline, et see on lepingu ennetähtaegsel erakorralisel ülesütlemisel teostatud just viimase kuu jooksul Seega on õige Vaidlustaja väide, et Hankelepingu projekti p-i 5.1.32 ei ole tõenäoliselt võimalik täita lepingu ennetähtaegsel erakorralisel ülesütlemisel. Hankija viide kahju hüvitamisele muudel alustel ei ole vaidluse kontekstis jälgitav.

Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et kuna Hankelepingu projekti p 5.1.32 ei sisalda välistusi, siis erakorralise ennetähtaegse lõpetamise korral ei ole 1 kuu hooldusnõue reaalselt täidetav, mistõttu on tingimus sellisena ebaproportsionaalne (vastuolus RHS § 3 p-iga 1).

12.7. Hankelepingu projekt p 5.1.37:

- turvalisuse tagamine.

Vaidlustaja väitel ei tegele tootlustaja reeglina turvalisuse tagamisega. Hankija väitel ei pea tootlustaja tegelema turvateenuse osutamisega, kuid peab vastama enda tegevusest tuleneva ohutuse eest (ei tohi ohustada õpilasi ega töötajaid).

Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et tingimuse mõistlik eesmärk on sätestada tootlustajale tavapärane hoolsus- ja ohutuskohustus, mitte turvateenuse osutamise kohustus. Tingimus ei nõua turvatöötajaid, ei kirjelda valve- ega korrakaitsetegevust ja on arusaadavalt seotud ainult kasutaja enda tegevusest tulenevate riskidega.

12.8. Hankelepingu projekti p 8.5:

- leppetrahvi nõude esitamise tähtaeg.

Vaidlustaja väitel on viited punktis valed, mida Hankija lubas korrigeerida.

Kuna Hankija ei ole seda käesoleva otsuse tegemise hetkes teinud, lõpetab vaidlustuskomisjon nimetatud punkti osas vaidluse RHS § 197 lg 1 p-i 3 alusel vaidlustuse põhjendatuks tunnistamisega Hankija poolt.

12.9. Hankelepingu projekti p 10.3:

- Hankija õigus hankelepingu erakorraliselt üles öelda kahe kuulise etteteatamisega.

Vaidlustaja väitel on Hankijal selle punkti kohaselt õigus lepingu üles öelda iga väiksemagi rikkumise korral, mida Vaidlustaja peab ebaproportsionaalseks, asjakohatuks ja põhjendamatuks. Hankija väitel peab tal avaliku teenuse kontekstis olema võimalus reageerida olukorrale, kus Hankija ei näe võimalust olemasoleva tootlustajaga enam jätkata.

12.9.1. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et tingimuse sõnastuses sisalduv „võib“ ei pane Hankijale kohustust iga võimaliku rikkumise tuvastamisel lepingu üles öelda, kuid annab vajadusel siiski võimaluse seda teha.

12.9.2. Vaidlustuskomisjon leiab, et hankelepingu ülesütlemise alused on iseenesest asjakohased:

- kuna mahetooraine pakkumine on Hankija jaoks oluline Riigihanke tingimus, siis selle mittetäitmine on lepingu oluline rikkumine ja on mõisteta, et seetõttu võib Hankija soovida lepingut erakorraliselt lõpetada;
- kuna koolitootlustuse puhul on lõppkasutajate rahulolu Hankija jaoks oluline, siis korduvad kaebused viitavad, et teenus ei ole nõuetekohane ega täida eesmärki, mistõttu põhimõtteliselt on mõisteta Hankija huvi seetõttu lepingu erakorraliselt üles öelda;
- kui ruumide omanik muutub, võib muutuda ka kasutusõiguslik olukord ja Hankijal peab olema võimalus lepingu lõpetada.

Tõsi – esimese kahe aluse puhul on sõnastus lai ja annab Hankijale väga avara kaalutlusruumi, kuid puudub alus arvata, et Hankija asub oma võimalusi kuritarvitama. Vaidlustuskomisjoni hinnangul ei ole need alused ka ilmselgelt ebaproportsionaalsed, kuna ei näe ette hankelepingu kohest lõpetamist ja annavad pakkujale aega reageerida.

12.10. Hankelepingu projekti p-id 10.4.1, 10.4.3 ja 10.4.5:

- Hankija õigus hankelepingu üles öelda ilma etteteatamiseta.

Vaidlуста väidab lakooniliselt viitega VÕS-ile, et nendel alustel hankelepingu erakorraline etteteatamiseta lõpetamine Hankija poolt on ebaproportsionaalne ja põhjendamata.

Hankija väitel on tegemist erandliku olukorra ja tema jaoks väga oluliste rikkumistega, mille korral ei ole lepingu jätkamine pikema etteteatamise aja jooksul mõistlik ega võimalik.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Vaidlustaja on jätnud nimetatud lepingutingimuste õigusvastasuse sisuliselt ja asjakohaselt põhjendamata ja vaidlustuskomisjon ei asu etteheiteid sisustama Vaidlustaja eest, samuti ei pea Hankija asuma välja mõtlema põhjendusi, miks Vaidlustaja peab tingimusi ebaproportsionaalseks, ning asuma siis neid ümber lükkama.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kõik nimetatud alused puudutavad lepingu olulisi tingimusi: ruumide kasutamine vastavalt otstarbele (p 10.4.1), vastavus kooli köögi ja söögisaali nõuetele (p 10.4.3); koolilõuna pakkumise kohustus (p 10.4.5), millest sõltub lepingu põhieesmärgi täitmine ja need ei ole ilmselgelt kõrvalised rikkumised, mistõttu Vaidlustaja väidetud ebaproportsionaalsus ei ole vaidlustuskomisjonile iseenesestmõistetav. Põhjendamiskohustuse on Hankija vaidlustusmenetluses minimaalselt täitnud.

12.11. Vaidlustaja on taotlenud ka Hankelepingu p 5.1.7 osas RHAD-i muutmist, kuid vaidlustuse sisulises osas etteheiteid nimetatud punkti täpsusega esitatud ei ole.

13. Vaidlustusmenetluse kulud

13.1. Vaidlustusmenetlus lõppemisel RHS § 197 lg 1 p-is 5 nimetatud vaidlustuse osalise rahuldamisega kuulub kohaldamisele RHS § 198 lg 2.

Osas, milles vaidlustusmenetlus lõppes RHS § 197 lg 1 p-i 3 alusel, kuulub kohaldamisele RHS § 198 lg 1.

13.2. Vaidlustaja on esitanud tähtaegselt taotluse lepingulise esindaja kulude väljamõistmiseks kogusummas 4635 eurot (käibemaksuta) 25 tunni 45 minuti õigusabi osutamise eest tunnihinnaga 180 eurot. Vaidlustuskomisjon leiab, et asja keerukust ja töömahtu arvestades on Vaidlustaja lepingulise esindaja kulud vajalikud ja põhjendatud (asi oli tavapärasest oluliselt mahukam).

Hankija on esitanud tähtaegselt taotluse lepinguliste esindajate kulude väljamõistmiseks kogusummas 3301 eurot (käibemaksuta) 13,7 tunni õigusabi osutamise eest keskmise tunnihinnaga 240,95 eurot. Vaidlustuskomisjon leiab, et arvestades asjaolu, et Hankija kaasas lepingulise esindaja alles täiendavate seisukohtade esitamiseks ja täiendavad seisukohad oluliselt uusi sisukohti ei sisaldanud, siis on Hankija lepinguliste esindaja kulud mõnevõrra ülepaisutatud. Vajalikuks ja põhjendatuks peab vaidlustuskomisjon õigusteenuse osutamist mahus 10 tundi kogusummas 2409,50 eurot (käibemaksuta).

13.3. Käesoleval juhul hõlmas vaidlustus kokkuvõttes 21 erinevat RHAD-i punktis esinevat nõuet (Riigihanke osi arvestamata), kuid Riigikohus on 11.12.2020 otsuses kohtuasjas 3-20-1198 (p 28) asunud seisukohale, et vaidlustuse rahuldamise proportsiooni ei tule mõõta mitte nõudeid mehaaniliselt loendades vaid hinnanguliselt nende sisulist kaalu arvestades.

Arvestades Vaidlustaja erinevate nõuete sisulist osakaalu, mahtu ja raskusastet, hindab vaidlustuskomisjon vaidlustuse rahuldamise proportsiooniks 12%¹. Seega kuulub Hankijalt Vaidlustaja kasuks välja mõistmisele 12% tasutud riigilõivust s.o 307,20 eurot ja 12% Vaidlustaja menetluskuludest, s.o 556,20 eurot (käibemaksuta).

Vaidlustajalt Hankija kasuks välja mõistetavate kulude proportsioon on 88%, s.o 2120,36 eurot (käibemaksuta).

(allkirjastatud digitaalselt)

Angelika Timusk

¹ Vaidlustuskomisjon arvestab sh vaidlustuse ühes punktis põhjendatuks tunnistamist.